

april 2023 ניסן תשפ"ג editie 81/1

ALEH עולה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

פסח שמחה וכשר!

LEDEN van de IOH!

Stel ons in staat ons werk voort te zetten en betaal vóór 1 mei 2023 uw contributie

NIS 250,-

Bel ons kantoor voor betaling:

03-5625611

of maak meteen over naar

Irgun Olei Holland-bank

20-branch 494-rek. nr. 237069

Vermeld duidelijk uw naam en woonplaats

OOK LOSSE DONATIES VAN LEDEN EN NIET-LEDEN ZIJN

ZEER WELKOM

NOG GEEN LID?

DOE ER WAT AAN!

Bel ons: 03-5625611

SAMEN BESTELLEN IS GOEDKOPER!

Wij bespreken boeken in de Aleh, maar wie bestelt ontdekt dat de NL-post heel duur is. Dit boek kost € 24,99 (300 blz, mooie foto's). Bij een bulkzending van twaalf exemplaren kost de verzending slechts € 6,- p.p.

LATEN WE HET EENS PROBEREN!

Belangstellenden kunnen zich opgeven via ALEH: alehioh@gmail.com

80 jaar Irgoen Olei Holland
75 jaar Israel!

COLOFON

April 2023 יסן תשפ"ג
Jaargang 81 nummer 1 (digitaal)

Oplage: De Aleh wordt digitaal of afgedrukt gelezen in meer dan 1000 huishoudens van leden en belangstellenden en staat tevens op onze website.

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland.
Copyright © Irgoen Olei Holland.

REDACTIE

Ya'akov Almor
Bart Berman
Chaya Brasz
Rob Coopman
Eldad Kisch

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Coen Abram, Tsvi Bar-Rav, Chris Bonfeel, Dini Goldschmidt, Ruth de Jong, Channa Kistemaker, Ini Lederer, Nathan Lopes Cardozo, Marion Levkovits-Bamberger, Ratna Pelle, Harry Polak, Lex Rutgers, Ita Vos, Mieke Waterman, Corrie Zeidler.

VORMGEVING

Efrat Sraya

DRUKWERK

Hauser Printing

ADVERTENTIE-ADMINISTRATIE

Kantoor IOH
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioholland.office@gmail.com; www.ioh.co.il

REDACTIEADRES Aleh

e-mail: Alehioh@gmail.com
fax: 03-5625575
IOH - t.a.v. redactie Aleh
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
Bijdragen als e-mail attachment.
Ingezonden stukken in Word formaat (*.doc file).
Foto's als JPG bestand, min. 500 KB.

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap van de IOH kost in 2023 NIS 275,-.
Tot 1 april betaalt u NIS 250,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar.
Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

Op de voorpagina v.l.n.r. Marc Boas, Yvonne Ben-Hador, ambassadeur Hans Docter, James Loewenstein, Malka Shamir-de Leeuw, Wilma Blok (afd. VenO), Chris Bonfeel.

INHOUD

- 4 **Van de voorzitter**
- 5 **Van de redactietafel**
- 6 **Uit kantoor geklapt**
- Verschijningsdata van ALEH**
- 7 **Personalia**
- 8 **Gezegend zijn zij die chameets durven te eten!** ▶ Nathan Lopes Cardozo
- 10 **Een speciale matsebedekking met uitleg**
▶ Corrie Zeidler
- 11 **Van de afdelingen:**
▶ Jeruzalem ▶ Netanya/Sharon
- 16 **Uit de ouderhuizen** ▶ Beth Juliana
- 19 **Gedichten** ▶ Ini Lederer ▶ Herman Braaf
- 20 **Jad Davids**
- 21 **Jiddisj op Zeeburg** ▶ Channa Kistemaker
- 24 **Joodse namen en namen van Joden**
▶ Chaya Brasz
- 28 **Uit de gemeenschap** ▶ Brief van Mieke Waterman
- 29 **Interview met Shlomo Bobbe** ▶ Bart Berman
- 30 **Tuschinski: Uit een lezing van Max van Dam**
▶ Dini Goldschmidt
- 32 **Boekbespreking: Strings and Celebrities**
▶ Rob Coopman
- 33 **Boekbespreking: Geluk en de Zegen**
▶ Chaya Brasz
- 34 **Boekbespreking: Sally Noach en het ongeloof**
▶ Chaya Brasz
- 38 **Columns** ▶ Eldad Kisch ▶ Ruth de Jong ▶ Chaya Brasz
- 42 **Joods Nederland** ▶ Harry Polak
- 45 **Nieuws uit Nederland** ▶ Ratna Pelle
- 49 **Oproepen**
- 50 **Rubriek Nederlandschap** ▶ Chaya Brasz

Bankgegevens Irgoen Olei Holland | Bank Mizrahi
Tefahot | Filiaal 494 - HaHashmonaim, Tel Aviv Rekening
237069 | Swiftcode: MIZBILIT | Ibannummer:
IL66 0204 9400 0000 0237 069

VERWARRING TEN TOP!

De amandelbomen zijn al uitgebloeid en dus is het lente. Nee, toch niet: de winter zette nog even door in zijn felste kou, met regen en Barbara, de storm die ons land doorwaaide. Het weer is net zo verwarrend als ons leven hier in Israël.

Nadat we eindelijk voor een nieuwe regering stemden in de hoop een vaste en misschien langduriger leiding voor ons land te verkrijgen, bevinden wij ons vervolgens in een verwarrender realiteit dan ooit. De regering is er wel, maar ons land doorstaat daarmee een woeste storm, terreuraanslagen en Am Jisrael doet zelf zijn best om ook elkaar het leven zuur te maken.

Mogen wij als inwoners van Israël in staat zijn onze geschillen op vreedzame wijze op te lossen, want wij hebben geen ander land, zelfs als de aarde onder ons brandt, אין לנו ארץ אחרת גם אם אדמתו בוערת

Daarom hoop ik, dat u wanneer u deze Aleh ontvangt, van Poeriem hebt genoten en misschien zelfs nog met de echte Hollandse kiesliesh.

Bezoek bij ambassadeur

Zoals u op de voorpagina al ziet, had het hoofdbestuur een ontmoeting met de Nederlandse ambassadeur, de heer Hans Docter, in de ambassade. Wij hadden een plezierige en constructieve kennismaking. Samen blijven we ons inzetten voor de Nederlandse gemeenschap in Israël en

vooral voor de grootste vereniging voor Nederlandse immigranten, de Irgoen Olei Holland.

Het geld

De financiële situatie van de 'Nederlandse' amoetot (stichtingen) in Israël is in de laatste jaren achteruit gegaan, vooral omdat deze geen geld meer ontvangen van de SCMI (Marorgelden). Uw bestuur houdt zich hier dan ook voortdurend mee bezig. Wij zoeken naar alle mogelijke wegen om kostenbesparingen door te voeren, zonder de activiteiten die wij u aanbieden, te verminderen.

Wij zoeken ook naar nieuwe financiële bronnen, die ons kunnen helpen om een klein deel van de verminderde inkomsten te vervangen. Dit is geen makkelijke taak, daar over de hele wereld grote economische problemen bestaan. Wij hebben onze contributie ook dit jaar niet verhoogd, omdat dit voor onze leden problematisch zou zijn. Maar daarom is het voor ons wel zo belangrijk dat u allen uw contributie voor dit jaar betaalt.

Ik ga zelfs zo ver om een beroep te doen op die leden, die zich dat kunnen veroorloven en ook het belang van de Irgoen erkennen, wat extra geld aan de IOH te schenken (aftrekbaar voor de belastingen). Wij zullen u hiervoor erg dankbaar zijn.

80 jaar bestaan IOH en vrijwilligers

In de vorige Aleh heb ik een oproep gedaan of er vrijwilligers zijn, die met ideeën en hulp ons kunnen verrijken voor deze bijzondere verjaardag. Dat herhaal ik deze keer. Wij houden ons aanbevolen.

Het Hoofdbestuur zat om de tafel in de Nederlandse ambassade. Van links naar rechts: Rick Breugelmans (stagair), ambassadeur Hans Docter, Wilma Blok (afd. VenO), Marc Boas, Yvonne Ben-Hador, James Loewenstein, Marion Levkovits-Bamberger en Malka Shamir-de Leeuw

Ook de afdelingsbesturen zoeken voortdurend naar hulp, vrijwilligers en leden, die bereid zijn een taak in één van de besturen op zich te nemen. De IOH bestaat nu eenmaal voor u en door u. Ik doe daarom weer een beroep op u en hoop op uw hulp.

Rest mij u allen een Pesach kasjer wesameach toe te wensen in de hoop dat wij allen zullen en kunnen genieten van een vreedzaam en fijn feest met allen die ons lief zijn.

Marion Levkovits-Bamberger

marionvoorzitter@gmail.com

TERUG EN VOORUIT KIJKEN

Deze Aleh is de Pesach Aleh, als altijd opgevrolijkt door kleur en fleur. Het volgende nummer wordt een redactioneel nummer, dat wil zeggen dat het geheel wordt gewijd aan de tachtigste

verjaardag van de Irgoen Olei Holland, zodat al onze leden en lezers onze geschiedenis nog eens grondig kunnen doornemen. Pas het nummer daarna komt weer in aanmerking voor artikelen van de afdelingen, de ouderhuizen, columnisten en andere bijdragen. Voor dat Rosj Hasjananummer is de sluitingsdatum pas op 10 juli. Onze vaste en losse medewerkers krijgen even vakantie, maar vergeet die datum niet, want te laat is te laat.

Bij de tachtigste verjaardag van de Irgoen, gaan we natuurlijk niet alleen terugkijken, maar ook vooruit. Als altijd zijn er weer stemmen die roepen om opheffen van de Irgoen. Pogingen tot verjongen zijn immers mislukt. Alle jongeren worden bovendien snel ouder en verder denken dan de eigen leeftijdsgroep kunnen we niet of nauwelijks. Een gewone gezelligheidsvereniging waarin mensen die daaraan behoefte hebben elkaar kunnen ontmoeten, samen op pad gaan, culturele bijeenkomsten hebben, informatie uitwisselen, lijkt uit den boze te zijn, maar is dat echt niet. Het is volkomen legitiem. Alleen al het bestaan van de behoefte is daarvan het bewijs, al zullen we dat moeten invullen met veel minder geld dan de afgelopen twintig jaar. Aangezien we dit zonder Marorgelden vroeger ook konden, hoeft na Maror de wereld niet plotseling op te houden. Misschien was het zelfs beter toen...

In de vorige Aleh hield Barend Elburg een pleidooi voor het tijdig naar een ouderhuis gaan, met Beth Juliana als voorbeeld. Zinvol was dat wel, voor een heel kleine groep, die nog kan terugvallen op de WUV. In deze Aleh vindt u een brandbrief van een jongere oudere, Mieke Waterman, die vele van haar leeftijdsgenoten uit het hart gegrepen zal zijn. En daar is de Aleh dan goed voor, want dit is waar de discussie in werkelijkheid over zou moeten gaan. Nee, we hoeven echt niet opnieuw te beginnen met het optuigen van ouderhuizen voor Nederlanders. Dat is volkomen uit de tijd. Net als vroeger kunnen ook nu veel van de 'naoorlogsgeboren' ouderen alles zelf uitvinden en alles zelf financieren, maar dat is niet het hele verhaal. De pagina's van de Aleh staan er voor open. Tips, voorlichting, belevenissen, die anderen misschien kunnen helpen. AOW aanvragen als je er recht op hebt, dubbele nationaliteit die sommigen hebben maar anderen niet, hoe ga je om met je bank in Nederland, waarom zou je in vredesnaam meestemmen bij Nederlandse verkiezingen? "Bespottelijk", zeggen sommigen. "Nuttig" volgens anderen, die nu eenmaal nog familie of financiële belangen hebben daar. Laten we naar elkaar luisteren in plaats van elkaars standpunten meteen weg te gooien.

Als tijdschrift dat digitaal een grote groep Nederlandslezenden bereikt kun je daar gebruik van maken. Ook met advertenties, ook met voorlichting, het zoeken van werk. Laat maar eens van je horen en bereik daarmee doelgroepgericht het internet. Op de website van de Irgoen vind je een pagina met nummers van de Aleh <https://www.ioh.co.il/aleh> en ook een pagina, die je uitnodigt mee te doen aan het HOI-Israel discussieforum: <https://www.ioh.co.il/hoi-israel>.

Pesach sameach!

De redactie

UIT KANTOOR GEKLAPT

Het nieuwe actieve Hoofdbestuur heeft vele plannen. Zoals een groots landelijk evenement voor het 80-jarige bestaan van de IOH en de 75e verjaardag van de staat Israël, de voorbereidingen zijn in volle gang. Een Algemene Ledenvergadering bij voorkeur frontaal en niet weer per zoom. En besparingen... dat is eigenlijk niet nieuw want besparen was prioriteit bij alle Hoofdbesturen, waarmee ik heb gewerkt.

Het huidige kleine kantoor van de IOH, gesitueerd in mijn woonwijk in Givat Shmuel, is de maandelijkse huur van NIS 3,000 eigenlijk niet waard: een klein kamertje met uitzicht op het vieze achterplein van onze lokale supermarkt. Het Hoofdbestuur benaderde me of het mogelijk is om tot aan mijn pensioen ergens in de komende drie jaren, de IOH-werkzaamheden vanuit mijn woning te doen. De huur van het IOH kantoor zou daardoor bespaard

kunnen worden. Na ampel beraad hebben mijn partner en ik natuurlijk toegezegd. Het zal voor Shabtay en mij wel even wennen zijn. We zijn niet gewend om elkaar 24 uur per dag te zien. Shabtay is musicus en werkt al vele jaren vanuit huis. Hij zal vanaf 1 juli niet alleen mij thuis moeten dulden maar ook de IOH. Chaya Brasz merkte zeer terecht op "dat de IOH nu terug gaat naar waar het begon: in de huiskamer (van Mirjam en Leib de Leeuw)"

Ik hoop dat deze, voor mij laatste verhuizing van het IOH kantoor, soepel verloopt en dat ik u in de toekomst vanuit huis per mail en telefoon net zo goed te woord kan staan als vandaag. Houd er aub rekening mee dat het kantoor wellicht niet goed te bereiken is in de dagen rond 1 juli.

Chag Sameach en tot spreken of mailens,

Chris Bonfeel

DE VERSCHIJNINGSDATA VAN ALEH IN 2023

Geplande nummers in het jaar 2023	Wanneer is de laatste dag om kopij in te leveren?	Wanneer verschijnt de nieuwe ALEH?
81/2 Feestnummer	Redactioneel nummer	1 juli
81/3 Rosj Hasjananummer	10 juli	10 september
81/4 Winternummer	15 oktober	1 december

Adverteren in Aleh doet verkopen!

Advertentietarieven worden op aanvraag verstrekt door het kantoor van de IOH

פרסם ב"עלה" ותגיע לאלפי קוראים!
לקבלת תעריפי פרסום אנא פנה למשרד ארגון עולי הולנד

Advertise in Aleh and reach many thousands of readers!

For advertising rates please apply to the office of Irgoen Olei Holland

PERSONALIA

OVERLEDEN

Dhr. Willy Birnbaum, Jeruzalem
Mw. Anita Hochstein-Kirschner, Netanya
Dhr. Joop van der Plaat, Ramat Beth Shemesh
Dhr. Ephraim de Roos, Modi'in
Mw. Mirjam (Mirt) Packter- de Haas, Jeruzalem
Mw. Pnina Raz-de Miranda, Herzliya
Dhr. Sasha Rashkovsky, Netanya
Dhr. Benjamin (Ben) Willem de Vries, Cesarea
Mw. Miri Grunwald - de Jong, Herzliya

יהי זכרם ברוך

GEBOREN

Achterkleindochter voor Mirjam en Chaim Chanina-Tafelkruier
Achterkleinzoon voor Chawa en Jehuda Dinner
Achterkleinzoon voor Liliane en Jacques Richter

Oliem

Carla Gazey-Jakobs
Gabriela Hirschberg
Hanah Koter
Eva Lange
Naomie Schupper
Robert en Renee van Vessum

ברוכים הבאים!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een
BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren**
en **schrijven** van **biografieën**, **in het Ivvrit**,
Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal
vereeuwigen door een professioneel team.

Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-7400068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

Pesach:

Gezegend zijn zij die chameets durven te eten!

DOOR RABBIJN NATHAN LOPES CARDOZO

De Talmoed (1) stelt ons de volgende vraag: Waarom is het verboden om chameets (gegiste deegwaren zoals brood), te eten of in bezit te hebben op Pesach? Wat is er aan de hand met gist en waarom is het alleen op Pesach verboden? En wat is er zo bijzonder aan matses dat die tijdens de Pesachdagen het meest begeerde voedsel zijn, maar de rest van het jaar niet?

In plaats van een duidelijke uitleg te geven, antwoordt de Talmoed met het stellen van nog een andere vraag. Waarom zondigen mensen? Begrijpend dat mensen overtredingen zullen blijven maken, analyseert de Talmoed een van de paradoxen die inherent zijn aan het menselijke bestaan. De meeste mensen verlangen er weliswaar naar om goed te doen, maar worstelen tegelijkertijd ook voortdurend met hun kwade neigingen. Omdat zulke neigingen erg moeilijk zijn te bestrijden, suggereert de Talmoed dat mensen, in het bijzonder Joden, de volgende verklaring moeten afleggen wanneer ze proberen de voorschriften van de Tora na te leven, maar daar niet in slagen:

“Heer der Wereld, U weet heel goed dat het onze wens is om Uw wil na te leven; maar wat weerhoudt ons ervan dit te doen? De gist in het deeg...”

Deze uitdrukking, “de gist in het deeg”, komt vaak voor in de Talmoed als een beschrijving van de kwade neiging van mensen, en het is belangrijk om deze vergelijking te begrijpen. Wat is er zo mis met gist dat het wordt aangeduid als een symbool van onze kwade drang (de jetsar hara)?

Brood, chameets, is eigenlijk een opgeblazen matsa. Wat is dan het wezenlijke verschil tussen de twee? Ze zijn allebei gemaakt van precies dezelfde ingrediënten – meel en water – en gebakken in de oven. Alleen de snelheid waarmee ze worden bereid, maakt matsa plat en hard, terwijl brood er zacht en luchtig uit komt. Als we het deeg snel bakken, krijgen we matsa. Als we het deeg eerst een poosje laten liggen, zal het rijzen en bij het bakken brood worden.

In wezen is het enige echte verschil tussen de twee dus hete lucht – een bestanddeel zonder tastbare inhoud! Het is dit bestanddeel waardoor brood er zo krachtig en verleidelijk uitziet in vergelijking met matsa. Het rijst omhoog, wordt hooghartig en wekt de indruk dat het uit veel substantie bestaat, terwijl het in werkelijkheid alleen maar een cracker vol gebakken lucht is. Matsa daarentegen is nederig en trouw aan zichzelf; het doet geen poging om meer te lijken dan het is – gewoon deeg.

Brood, chameets, is eigenlijk een opgeblazen matsa. Wat is dan het wezenlijke verschil tussen de twee? Ze zijn allebei gemaakt van precies dezelfde ingrediënten – meel en water – en gebakken in de oven. Alleen de snelheid waarmee ze worden bereid, maakt matsa plat en hard, terwijl brood er zacht en luchtig uit komt. Als we het deeg snel bakken, krijgen we matsa. Als we het deeg eerst een poosje laten liggen, zal het rijzen en bij het bakken brood worden.

Brood is dus hooghartige matsa en symboliseert op deze manier de kwade neiging. Want het is de houding van arrogantie – het opblazen van jezelf boven wat je werkelijk bent – die, meer dan welke andere slechte karaktertrek dan ook, ons op een dwaalspoor zet. Als mensen gewoon nederig zouden zijn en hun plaats ten opzichte van God zouden erkennen, zouden ze zelfs nooit op het idee komen Zijn wil niet te doen. Alleen arrogantie leidt ertoe dat mensen een ongewenst pad kiezen.

Op Pesach, het feest waarmee we herdenken en herbeleven hoe we als Joods volk zijn ontstaan, worden we er nogmaals aan herinnerd dat onze opdracht om een lichtend voorbeeld voor de volkeren te worden, alleen kan beginnen met de geest van werkelijke nederigheid. Arrogantie kan dus nooit de basis zijn van spiritualiteit en morele integriteit. Het kan anderen niet echt inspireren, zeker niet met enig blijvend effect.

Maar dit roept nu wel de volgende vraag op: Als chameets de belichaming is van de kwade neiging, waarom heeft de Tora de consumptie ervan dan niet het hele jaar door verboden?

In een opmerkelijke passage vertelt de Talmoed (2) dat de Wijzen de kwade neiging wilden vernietigen, aangezien die de bron is van veel verwoestende schade. Ze gingen daarom op zoek naar die kwade neiging en vonden die uiteindelijk in, nota bene, het Heilige der Heiligen, waar het tevoorschijn kwam als een “vurige leeuw”. Ze hielden het dier drie dagen gevangen, waarna ze besloten het te doden. Vervolgens gingen ze op zoek naar een vers gelegd ei om een zieke te genezen, maar ze konden er niet één vinden. Toen realiseerden ze zich dat juist het gevangen houden van de kwade neiging tot dit gemis had geleid. Zonder kwade neiging zou er niet alleen geen ei meer worden gelegd, maar zou er ook een einde komen aan de hele mensheid en de dierenwereld, aangezien de seksuele drang die in de kwade neiging is ingebed, zou worden uitgeschakeld. Uiteindelijk is deze neiging ook goed! Omdat ze niet wisten wat ze met deze ontdekking moesten doen, besloten de Wijzen om “verblindings” toe te passen, zodat de kwade neiging een man niet zou overweldigen en ongeoorloofde relaties zou veroorzaken – bijvoorbeeld met zijn moeder of zijn zus – maar ze lieten de kwade neiging dus wel in leven en lieten die vrij!

Zonder chameets – de “gist in het deeg” en de bron van de kwade neiging – zou de wereld niet kunnen voortbestaan. Alleen voor een korte periode kan de wereld bestaan zonder fysiek verlangen en arrogantie, maar op de lange termijn kan zij niet overleven.

Pesach, het feest dat het ontstaan van het Joodse volk symboliseert, herinnert ons eraan dat we soms de kwade neiging helemaal moeten verwijderen om er niet zelf slachtoffer van te worden. Er mag geen kruimeltje achterblijven. Maar zodra we deze boodschap tot ons hebben genomen, moeten we er wel op een verantwoorde manier naar terugkeren om verder te kunnen bouwen aan de wereld.

Te veel arrogantie, de wortel van de kwade neiging, moge slecht zijn, maar we moeten ons wel realiseren dat er ook een gezonde vorm van arrogantie bestaat die ons motiveert om verantwoordelijkheid te nemen en in onszelf te geloven, vooral wanneer we onszelf tot het uiterste moeten aansporen om het ‘onmogelijke’ te bereiken. Het brengt ons ertoe actie te ondernemen en onze driften te gebruiken op manieren die ons helpen groeien, waardoor het een bron van oneindige zegen wordt.

Het is permanent te vinden in het Heilige der Heiligen.

Gezegend zijn zij die chameets eten en wegblijven van te veel matsa!

1. Brachot 17a.

2. Yoma 69b.

Pesach,

een speciale matse- bedekking en de uitleg die erbij hoort

DOOR RABBIJN CORRIE ZEIDLER

De bovenkant van de matse-bedekking is van blauwgroene zijde met bloemen erop geborduurd en rondom staat de eveneens geborduurde bracha voor het eten van de matse: **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה**

Voor de Sedertafel hebben we ten minste twee bijzondere voorwerpen nodig: de Sederschotel en een matse-bedekking. Het is natuurlijk mogelijk om elke willekeurige schotel te gebruiken als Sederschotel en om elk willekeurig kleedje te gebruiken voor de drie matses die we daarin opbergen, op elkaar gestapeld. Maar zoals voor veel religieuze voorwerpen, geldt ook nu dat ze bij voorkeur mooi en bijzonder moeten zijn. Deze keer wil ik iets vertellen over een heel oude matse-bedekking die van de

familie van mijn echtgenoot Amit is, maar die we nooit gebruiken omdat hij anders uit elkaar zal vallen (hij hangt op een prominente plek ingelijst bij ons aan de muur). Het is een ronde matse-bedekking, en op de bovenkant staat in het midden de naam Tzvi Licht geborduurd, de overgrootvader van mijn echtgenoot (van moeders kant) die midden in de negentiende eeuw is geboren in Oekraïne. We weten heel weinig over hem en hebben niemand meer om het aan te vragen. Wel is zeker dat hij al lang voor de Sjoa was overleden. Hij stierf waarschijnlijk in Kishinev. Een van zijn zonen heette Jitschak en dat was Amits grootvader, die in 1919 via Odessa naar Manchester vluchtte. Via een andere zoon is er een kleinzoon, die naar de grootvader is genoemd en de naam Tzvi heeft gekregen. Hij was in de jaren zestig van de vorige eeuw stadssecretaris van Tel Aviv. Zijn verkiezing staat vermeld in Al Hamishmar op 7 juli 1964, p. 5.

De bovenkant van de matse-bedekking is van blauwgroene zijde met bloemen erop geborduurd en rondom staat de eveneens geborduurde bracha voor het eten van de matse: **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה**

מצה Verder zit aan de rand een versiersel van zilverkleurig draad. Jammer genoeg is de bovenkant beschadigd, wat begrijpelijk is als je bedenkt dat al dit moois al minstens honderdvijftig jaar oud is.

Op de achterkant staat een grote Magen David geborduurd met het woord Zion er midden in. De drie compartimenten binnenin zijn van wit katoen met Cohen, Levi en Israel er op geborduurd, de traditionele verdeling van de drie matses die we nodig hebben voor de Seder.

Een paar feiten over de halachot voor de matses en de Sederschotel:

We hebben voor de Seder zowel de matses als de ingrediënten van de Sederschotel nodig. Dat leiden we af van wat staat geschreven (Sjemot 13:8): Vertel jouw kind op die dag en zeg: "Het is voor dit (עבור זה), wat de Eeuwige voor mij heeft gedaan, toen ik wegtrok uit Egypte." "Voor dit" mag je alleen zo zeggen als je matsa en maror voor je hebt liggen en daarom hebben we dus op de Sedertafel zowel matses nodig als de Sederschotel met ten minste de maror erop.

Matsa wordt ook wel lechem oni genoemd, wat meestal wordt vertaald met brood van armoede, maar je kan het ook uitleggen als brood dat antwoorden oproept; van עונים in de betekenis van antwoorden, vertellen: het brood is de aanleiding om te komen tot vertellen. De matses zijn dus heel belangrijk en daarom moeten we ze kunnen zien als we de Haggada lezen. Maar als we de bracha over de wijn zeggen, bedekken we de matses, zodat ze zich niet hoeven te schamen dat we hen even op de tweede plaats zetten.

Na het eten van de karpas en voordat we met de maggied beginnen, wordt de middelste matse in twee stukken gebroken. Waarom? Matsa heet immers lechem oni en zoals een arm mens maar een half brood heeft omdat hij geen geld heeft voor een heel brood, zo doen we dat ook aan het begin van de Seder. De andere twee matses, de bovenste en onderste, blijven heel voor de bracha die we erover uitspreken voor het eten, net als we elke vrijdagavond twee challes hebben.

Met dit artikel kan ik de mooie matse-bedekking aan jullie tonen, die kennelijk veel is gebruikt en gelukkig bewaard gebleven. Ik wens jullie een goede Pesach toe, een Pesach van bevrijding en vernieuwing.

Chag sameach!

rabbijn Corrie Zeidler

JERUZALEM ► EEN SPRINGLEVENDE AFDELING

Op woensdagmiddag, 23 november 2022, tijdens onze maandelijkse koffiemiddag, gaf Barend Elburg een lezing over: "Nieuwsgierig Aagje, Bintje en anderen: uitdrukkingen, gezegden en namen verwijzend naar historische figuren." Een bijzonder origineel en apart onderwerp. Barend gaf ons een blad met allerlei voorbeelden die hij op geestige wijze behandelde. We vroegen ons af waar hij al die kennis vandaan haalde. Een pluim dus voor Barend die speciaal voor ons uit Beth Juliana naar Jeruzalem was gekomen. Iedereen genoot van deze presentatie.

Toen kwam de maand december, met de jaarlijkse bazaar ten bate van Jad Davids op de 6de van die maand in Beth Juliana, waar we nu gelukkig na de corona weer met een vol busje aan konden deelnemen!

Ons Chanoeekafeest

Op dinsdagavond 20 december 2022 kwamen wij bij elkaar voor een feestelijke Chanoeeka bijeenkomst die plaats vond in het Guest House Bayit Vegan in Jeruzalem. Marion Levkovits, als voorzitter, opende de avond en gaf de leiding over aan James Loewenstein, die deze bijeenkomst georganiseerd had.

Het programma begon om half zeven met het aansteken van de chanoekia en een korte, maar ook mooie toespraak door opperrabbijn Raph Evers, die niet lang geleden op alia is gekomen, na zich vele jaren in Nederland voor de Joodse

gemeenschap daar te hebben ingespannen. Zanger en muzikant Binyamin Shapira begeleidde de ceremonie en speelde daarna een aantal chanoekaliedjes die vrolijk werden meegezongen.

Vervolgens was het woord aan Malka Shamir-de Leeuw die ons op boeiende wijze met een Power Point presentatie over haar reis naar Tanzania vertelde. Het land van de natuur, waar dieren gerespecteerd worden en in vrijheid in hun omgeving kunnen leven. Ook plaatselijke bevolkingsgroepen leven nog volgens hun oude gebruiken. Het was een heel bijzondere ervaring deze wereld met Malka te ontmoeten en haar buitengewoon levendige presentatie hield ons in de ban.

Tijdens een heerlijke melkkost maaltijd verrijkte Binyamin Shapiro ons met zijn muziek en zang bij het eten. Het was een zeer geslaagde avond.

Het jaar 2023 begon met twee goed bezochte koffiemiddagen in ons stamcafé Piccolino, Kikar Hamusika.

Watersnoodramp

Op 4 januari 2023 vertelde Marianne Cohen Stuart over de watersnoodramp van 1953. James hield een interessant voorwoord. Hij legde uit wat de oorsprong was van de naam Cohen Stuart.

Marianne vertelde dat ze bijna twaalf jaar was in die beruchte nacht van 31 januari op 1 februari 1953. Het gezin bestond uit vader, moeder en vijf kinderen. Ze woonden in Bruinisse, Zeeland. Door een samenloop van storm, vloed en springtij kwam de zee zo hoog op, dat de dijken het water niet meer tegen konden houden. Het gezin wist zich in veiligheid te stellen op zolder. Mede dankzij haar doortastende moeder slaagden ze erin essentiële levensbenodigheden naar de zolder mee te

nemen. Buurvrouw Mina werd opgehaald en ook naar de zolder gebracht. Vanuit de koekoek (zolderraam) zagen ze angstig hoe het water hun huis binnendrong, hoe dode dieren voorbij dreven en hoe uiteindelijk hulp werd geboden. Uiteindelijk werden ze in veiligheid gebracht, met vele andere slachtoffers eerst in de Ahoyhallen van Rotterdam en vandaar bij pleeggezinnen.

Iedereen zat ademloos te luisteren naar dit verslag uit de eerste hand dat zo levendig en ontroerend werd verteld. De watersnoodramp heeft aan 1836 mensen het leven gekost, nu precies zeventig jaar geleden [Het verslag van Marianne's lezing is geschreven door ons lid Anneke Raber].

Max van Dam

Op 1 februari hadden wij Max van Dam als spreker. Hij was speciaal uit Herzlia met de trein naar Jeruzalem gekomen ondanks de overvloedige regen op die dag. Het onderwerp van zijn lezing was "Het leven van Abraham Tuschinski". Het inhoudelijke verslag van deze bijzondere lezing vindt u in de rubriek "Uit de gemeenschap" op p. 30 van deze Aleh. Max is een boeiende verteller en liet ook wat plaatjes zien. De opkomst was groot ondanks de stortregens die speciaal aan het einde van de middag in een soort zondvloed veranderden. Alle hulde aan Max, die al beloofd heeft in de toekomst meer lezingen voor ons te zullen geven. De bijeenkomst stond ook al in het teken van Toe Bisjwat en daarom kregen alle deelnemers een zakje met gedroogde vruchten als souvenir mee naar huis.

Chocolade Workshop

Met het oog op Poeriem hadden we op 22 februari 2023 een bijzondere koffiemiddag die dit keer niet met koffie maar in rijke overvloed met chocolade werd gevierd. Om 16.00 uur ontmoetten wij elkaar met 23 deelnemers – een

vermelding waard: ook drie kleinkinderen, die het enig vonden! – in het chocoladepaleis Ya'ar Hacacao, genoemd naar de eigenares van dit bedrijf (Ya'ara). Dit paleis staat in de wijk Talpiot tegenover een groot winkelcentrum in een industriegebouw. Na gekozen te hebben voor een enge lift of akelige trappen, bevonden we ons ineens in een verlicht vertrek met een toonzaal van zalige chocoladeproducten. Er aan grenzend stonden grote tafels waar wij aan plaats namen.

Allereerst kregen wij een uitleg, aan de hand van een kleurenpresentatie, over de oorsprong van de chocolade. Chocoladebonen zijn niet direct een grote delicatessen

maar dit bedrijf doet er van alles mee. Op de tafels lagen spuitzakjes klaar met zachte chocolade van verschillende smaken zoals melk, puur, amandelen, bosvruchten en zelfs passiflora. We kregen een plastic vorm met dertig chocolade omhulsels in vakjes, die wij naar eigen smaak konden vullen. Allerlei strooisels en gesplinterde noten konden we er vervolgens opleggen en daar overheen gieten we een vloeibare chocolade saus (heel weinig calorieën natuurlijk!) Iedereen plakte haar/zijn naam – de 'lijm' was uiteraard van chocola – aan de zijkant en die vormen gingen vervolgens de vrieskast in om hard te worden. Intussen werden wij rondgeleid door het bedrijf zelf.

Weer terug in de werkkamer kregen wij onze vormen terug en met een harde klap op de onderkant van de vormen vielen de bonbons eruit. Mooie dozen met vakjes om ze in op te bergen en een papieren tasje om mee naar huis te nemen lagen al op ons te wachten. Mooie traktatie voor Poeriem, want zoals een deelnemer zei: meer dan twee tegelijk opeten is zelfs voor een grote snoeper te veel van het goede.

We hebben ons allen kostelijk geamuseerd, kwamen verzadigd thuis en wie niet is gekomen heeft zeker iets gemist!

Namens de afdeling Jeruzalem,

Dini Goldschmidt

NETANYA/SHARON ► EEN ACTIEVE BAREND

Op 28 november luisterden we naar het tweede deel van een presentatie van Barend Elburg over de minder bekende kanten van de Nederlandse taal. Het ging deze keer over Harlekijn, Jan Klaassen en Katrijn, bekende figuren uit de kindertijd.

Ook op 12 december verzorgde Barend een lezing. Ditmaal over Nederlandse warenhuizen en grootwinkelbedrijven, zoals de Bijenkorf, V&D, Gerzon en de Spar. Het laatste bedrijf gaat overigens ook enkele winkels openen in Israël. Uiteraard werd er daarnaast aandacht besteed aan Chanoeka.

Jochanan Boosman hield op 16 januari een voordracht over David Raziël. Iedereen kent deze naam van het adres van Beth Juliana in Herzlia. Raziël was een verzetsstrijder van het eerste uur in de periode van het Britse mandaat.

Harry Polak

NETANYA/SHARON ► EEN ECHE TE POERIEM-VIERING!

Voor het eerste in jaren had de afdeling Netanya-Sharon op woensdag 8 maart eindelijk weer een echte 'Purim Party'. Niet via Zoom, e-mail of mobiele telefoons, maar gewoon lekker ouderwets en gezellig 'live' op de thuisbasis Mitzpe Yam aan de Carlebach St. in Netanya. Velen hadden de moeite genomen zich te vermommen, als cowboy, schilderes, huishoudster, sexy dame en huiskat.

Onze alom en zeer bekende zanger/entertainer Shabtay had voldoende gelegenheid zich op deze middag voor te bereiden en zijn computer op te laden met bekende Poeriemliedjes en ook Nederlandse, Israëliische, Spaanse en Italiaanse smartlappen.

Onze huiszanger kreeg daarbij onverwacht charmante assistentie van Chanie (Greet en Robs kleindochter) die tot verbazing van het gezelschap alle Israëliische liedjes foutloos meezong; voor het lastige werk bood Menachem zijn zangdiensten aan.

Het gezelschap genoot van het gezamenlijk optreden en dat kwam goed van pas, want er moest een kleine communicatiestoring worden overbrugd in verband met het aanvangstijdstip van de lunch.

De perikelen van de nieuwe regering vonden ook hun weerslag bij de jury, die moest bepalen wie in aanmerking kwam voor een prijs als best verklede gast. Alle opgedoefte deelnemers draaiden ettelijke rondjes, waarop na veel geharrewar dan toch de prijswinnaars bekend werden gemaakt. Nummer 1 was Greet, 2 was Chanie, 3 Suzette en nummer 4 Bart als... pianist.

Zesentwintig gasten, waarvan velen uit Beth Juliana, wisten de locatie in Netanya te vinden; een fantastisch resultaat gezien de door corona opgelopen verliezen, alsmede de steeds ouder wordende doelgroep. Geen reden derhalve voor het afdelingsbestuur om bij de pakken te gaan neerzitten en des te meer aansporing om - ondanks tegenspoed - gewoon door te gaan met het organiseren van genoeglijke bijeenkomsten.

Rob Coopman

BETH JULIANA ► SUPERACTIEF

בית יוליאנה
Beth Juliana

Het jaar 2022 werd bij ons in Beth Juliana gezellig afgesloten. Na drie seizoenen was er deze keer weer een echte bazaar waar iedereen als vanouds van harte welkom was. Het was fijn om familie, vrienden en oude bekenden weer te zien en de sfeer zat er dan ook goed in! Er was van alles te koop, waaronder tweedehands kleding en huishoudelijke artikelen, maar ook (zoals elke keer) de mooie en creatieve creaties van onze bewoners. Prachtige knuffelbeesten, babydekens, kussens en challe-kleedjes (allemaal gemaakt op onze wekelijkse handwerk-activiteit) lagen uitgesteld en werden goed verkocht. Ook de kunstnijverheid van de keramiegroep was te koop. Uiteraard waren er verder ook de in Beth Juliana gebakken speculaasjes en andere lekkernijen waaronder falafel en kroketten. We hadden dus veel te koop en te nashen maar bovenal hadden we een geweldige sfeer.

Zoals elk jaar is de opbrengst van de bazaar voor Jad Davids. Ik kan trots vermelden, dat de tijd en energie die met het organiseren van de bazaar gepaard ging goed besteed was, want we konden een heel mooi bedrag aan Jad Davids schenken.

Na de bazaar was het al snel Chanoeka. Elke avond werden de kaarsen met alle bewoners gezamenlijk in de Batya Cohen-zaal aangestoken. En elke avond was een van onze bewoners verantwoordelijk voor het zeggen van de brachot. Onze bewoonster Frida Cohen speelde Maoz Tsoer op de piano, wat ondertussen een traditie is. Verder was er elke avond entertainment. Meestal muziek, maar er was bijvoorbeeld ook een voorstelling van onze groep poppenmakers onder leiding van Liz Dolev (die een eigen poppentheater heeft gecreëerd). Het was echt een gezellige Chanoeka.

We sloten 2022 af met een feestelijke "Amechaie": een avond met livemuziek, drankjes, hapjes en schnaps - we hadden wel zin in een feestje - kortom, pret voor iedereen!

En dan nu 2023: we begonnen al goed; 1 januari was niet alleen de eerste dag van een nieuw burgerlijk jaar maar ook de eerste werkdag, waarop Asher Nachmani zijn werk in Beth Juliana begon. Asher is onze nieuwe chef-kok die het management van onze keuken en restaurant op zich heeft genomen. Asher heeft veel kennis en ervaring op dit vakgebied en wij wensen hem natuurlijk heel veel succes in zijn functie.

De vierde januari was er op de verpleegafdeling 'sjoek'. Er was een grote variëteit en over de gehele afdeling waren er stands met de leuke en lekkere dingen te koop. Zowel bewoners, familie en personeel hebben erg genoten.

We blijven nog even op de verpleegafdeling waar we twee geweldige projecten hebben gekregen. Het eerste project (van een anonieme gever) is een mooie koffie-zithoek/café in de tuin op de psychogeriatrische afdeling. Het ziet er heel gezellig uit en bewoners en hun familieleden genieten volop!

Het tweede project is de aanschaf van "Virtual Reality therapy software" Dat klinkt eng maar dat is het dus helemaal niet. De software biedt verschillende mogelijkheden. Er zijn spelletjes waarbij de bewoners door hun bewegingen invloed hebben op het spel en dus interactief deel uitmaken van het spel (wat erg stimulerend werkt). Verder is er de mogelijkheid via muziek of via beeld (met een speciaal VR oogmasker) de bewoner iets te laten ervaren, wat een stimulerend of juist rustgevend effect heeft. Er zijn vele mogelijkheden en op deze manier kunnen alle bewoners van de verpleegafdeling ervan genieten. We zijn dan ook heel erg dankbaar voor deze geweldige donatie.

Op 16 januari gingen we met een groep van 23 bewoners plus begeleiding op tioel. De weersverwachtingen waren niet geweldig en we hebben zelfs nog overwogen om de tioel uit te stellen. Gelukkig voor ons hadden de meteorologen het mis en hadden we een zonnige dag zonder ook maar een druppeltje regen. We begonnen ons uitje bij Motza in Beit Yellin. Motza is net iets voor Jeruzalem als je op weg 1 rijdt. Naar goed gebruik werd daar eerst een kopje koffie gedronken. Daarna gingen we in het huis van Yellin waar we de geschiedenis kregen te horen van het ontstaan van Beit Yellin. Zo hebben we een stukje geschiedenis mee gekregen over de eerste zionisten die begonnen met de opbouw van wat later de staat Israël werd.

Hierna gingen we door naar de volgende attractie, het Yvel Design Center. Dit juweliersbedrijf staat bekend om zijn juwelen, die tegenwoordig op high society-evenementen te zien zijn. Filmsterren en fotomodellen dragen ze naar de beroemdste uitreikingen. Hun specialisatie is het verwerken van bijzondere parels. Wat voor ons de trekpleister vormde, was echter een ander project dat het bedrijf heeft opgezet. De eigenaars van Yvel hebben de School of Jewelry and Art 'Megemeria' opgericht om het vak van juwelen ontwerpen en van goudsmid te leren. Elk jaar worden er zo'n 25 nieuwe studenten aangenomen. De school neemt alleen maar nieuwe immigranten aan, die een moeilijke start hebben gehad in Israël. Ze hoeven niet te betalen voor hun studie en krijgen een maandelijks toelage, zodat ze niet hoeven te werken tijdens hun studie. Er zijn oliem uit verschillende landen, maar het overgrote deel van de studenten komt uit Ethiopië. Zij vertelden hun verhaal en hun ervaring op deze school. Na de film met uitleg bezochten we de school. Daarna was er de gelegenheid om door de studenten gemaakte juwelen te bewonderen en te kopen. De opbrengst van de juwelen van de studenten gaan terug naar de school en zo help je met het bekostigen van dit mooie project.

Na zo'n volle ochtend begonnen onze magen een beetje te knorren en vonden we het allemaal wel tijd voor de lunch. Ilana Manzour (die de gehele tiel organiseerde) stelde ons niet teleur met het door haar uitgekozen plek: het melkkost-restaurant Gracia in Mevasseret Zion. We hebben daar heerlijk geluncht en vooral geen calorieën geteld. Met een volle maag en zeer tevreden reden we weer terug naar Beth Juliana. We kijken al uit naar de volgende tiel!

Ita Vos

Het was me weer het weekje wel

Het was me weer het weekje wel
In ons kleine Israel
Politiek slechts narigheid
Begin dus met een aardigheid
In Joles is met het Poeriemfeest
Een wedstrijd voor verkleeding geweest
En (dit is heus niet verzonnen)
Laat ik de eerste prijs hebben gewonnen...
Of ik mijn ware aard eer aandeed?
In ieder geval was ik als heks verkleed
De toga van Eytan en een puntige hoed
Kostten geen werk en stonden me goed
Jullie hebben wel misschien
Mijn foto's op Facebook gezien
En wat je wellicht ook al zag
We hadden een dubbele verjaardag
Want wat je niet zo vaak zult horen
Eytan en Dania zijn tegelijk geboren
Hij in het ziekenhuis Rambam
Terwijl zij in het Rothschild ter wereld kwam
Net hebben Ido en Yolande geannonceerd
Dat ze op hun stekje zijn teruggekeerd
Ido in Enkhuizen en zij in Leiden
En wachten op betere weergetijden
Nadat ze hier lekkere warmte kregen

Zitten ze nu weer in sneeuw en regen
Als uitgewisselde leerlingen hebben ze genoten
Veel gezien en vriendschappen gesloten
Voor het eerst liet Beth Joles me in de steek
Ik wacht op de klusjesman al een week
Hij moet het zonnescherm afmaken
Wel is hij druk met belangrijker zaken
Maar verder kan ik het huis alleen loven
De medische zorg gaat alles te boven
Twee weken geleden is er gedecideerd
Dat in ouderhuizen tests worden geannuleerd
Maar Beth Joles lapt dit advies aan zijn schoen
Zodat we nog wekelijks onderzoek doen
De artsen en verplegers zijn onvolprezen
Daarom zou ik in geen ander huis willen wezen
Vanochtend werd me weer verteld
Dat ik morgen bij de kliniek ben besteld
Om gewicht en bloeddruk te controleren
En gisteren heb ik het resultaat kunnen leren
Nu hebben jullie weer een beeld
Van wat zich hier heeft afgespeeld
Weer tot slot, mijn lieve mensen
Wil ik jullie veel gezondheid wensen!

Ini Lederer

Met toestemming van Herman Braaf geven we u hier twee voorproefjes van de gedichten, afgedrukt in de uitgebreide versie van zijn boek 'Geluk en de Zegen!' Zie p. 33

DRUKKEND

*Mijn drukker leeft in droeve druk,
heeft met het drukken geen geluk.*

*Zijn hulp, die drukt zich iedere keer
bij zomers, warm en drukkend weer,
zet onder druk mijn drukkers drukkend juk.*

COMMISSARIS IN SPE

*Mijnheer de commissaris,
ik weet niet of het waar is,
maar naar verluidt heeft u echt flair*

*voor uitstekend culinair
en drinkt u graag 'wat klaar is'.*

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

JAD DAVIDS

In december 2022 vond de jaarlijkse bazaar in Beth Juliana plaats. Gelukkig dit jaar weer op de ouderwetse manier. Jad Davids wil Beth Juliana nogmaals bedanken voor de organisatie en ook voor de opbrengst, die wij van hen mochten ontvangen. Het enthousiasme en de inzet van bestuur, directie, staf en bewoners is altijd weer hartverwarmend.

Met Pesach in het vooruitzicht denkt Jad Davids vooral aan diegenen, die een extraatje nodig hebben, zodat ook zij van de matsot en alles wat erbij hoort kunnen genieten.

Wij wensen u allen een gezellige en gezonde Pesach toe en hopen dat u ons niet vergeet.

Bestuur Jad Davids

Voor oorkonden van Jad Davids kunt u zich wenden tot: 054-4333105, Bij geen gehoor graag een bericht achterlaten.

Bankrekening Jad Davids: 215200/95, Bank Leumi Ra'anana, snief 942, graag met vermelding van naam en adres (voor de kwitantie).

UW GELD DIENT EEN GOED DOEL!!!!

Voor speciale gelegenheden

Oorkondes	vanaf 100 NIS
Zilveren	vanaf 500 NIS
Gouden	vanaf 1000 NIS

ELKE WOENSDAGOGHTEND IN BETH JULIANA

Een grote collectie artikelen, zoals sieraden, cadeautjes voor de kleinkinderen enz.
Aantrekkelijke prijzen te kust en te keur.

De opbrengst gaat naar Jad Davids. Vele kleintjes maken één grote..... en u verblijdt de ontvanger.

JIDDISJ OP ZEEBURG

door Channa Kistemaker

TAAL

Wanneer ik een rondleiding geef op de oude Joodse Begraafplaats Zeeburg, is er altijd wel iemand die de vraag stelt: "Zijn die grafschriften altijd in het Hebreeuws, of kom je ook wel eens Jiddisj tegen?" Er is altijd wel iemand die graag wil laten zien dat hij of zij Hebreeuws kan lezen. Terwijl ik nog nadenk over een niet al te ingewikkeld antwoord op bovenstaande vraag, steekt die laatste al trots van wal, om na enkele woorden te struikelen over een onuitspreekbaar woord. Tja, wat moet een Hebraïst ook met een woord als אחורקיטמאן? Hebreeuws is het niet, maar of het nou Jiddisj is, dat is nog geen uitgemaakte zaak. Misschien eerder Judeo-Mokums?

Om teleurstelling bij de Jiddisjisten onder mijn lezers te voorkomen, moet ik beginnen met te stellen dat er op de zerken van Zeeburg geen Jiddisje volzin te lezen valt. Zelfs geen fragment uit een liedje. Grafschriften zijn überhaupt meestal niet meer dan een tamelijk summiere weergave van de namen en data die ons vertellen hoe de persoon die daar begraven ligt in familieverbanden ingebed was en wanneer diegene overleden is. Wat er aan Jiddisj op Zeeburg te beleven valt, beperkt zich dan ook tot de eigennamen. Niettemin, als we die nader bekijken, zal dat ons beeld van de geschiedenis van het Jiddisj hier in Amsterdam beslist verrijken.

Op de zerken uit de periode van 1860 tot 1910 zijn de drie talen die de Amsterdamse Joden bezigden vaak alle drie tegelijk aanwezig. Elk voor zich representeren die talen een maatschappijvorm, die zich in de tijd als opeenvolgend laten zien, hoewel ze niet altijd scherp van elkaar te onderscheiden zijn. De oudste taallaag is die van het Hebreeuws. Omdat die taal hier te lande alleen in religieuze context gebruikt werd, heeft men de neiging

Geheel links staat boven de ingang "Thesaurie, Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister der N.I. Hoofdsynagoge"

om te denken dat ze louter een religieuze functie heeft. Er zijn echter goede gronden om aan te nemen dat deze taal, zeker waar het gaat om de naamgeving van Joden in de diaspora, nooit haar oorspronkelijke nationale karakter heeft verloren. Elke Joodse man en, zij het minder consequent, elke vrouw werd in die taal – de lasjon hakodesj – ingeschreven in wat nog tot in de twintigste eeuw 'de burgerlijke stand en bevolkingsregister van de NIHS' werd genoemd. Zo stond het aan de gevel van het kantoor aan het Jonas Daniel Meijerplein. (NIHS betekent Nederlands Israëlietische Hoofd Synagoge, red.)

De manier waarop het Hebreeuws gebruikt wordt voor deze registratie weerspiegelt nog de structuur van de oude patriarchale en agrarische samenleving in Bijbelse tijden. Een voornaam en patroniem volstaan om iemands plek in die samenleving te omschrijven, al wordt die vaak aangevuld met een aanduiding van de verhouding tussen diegene en de eenheid waartoe hij of zij behoort. Men was in eerste instantie zoon of dochter en dat bleef men. Trouwde men niet, dan werd men tot aan de dood

aangemerkt met de titel בחור of בתולה. Voor een getrouwde vrouw werd de naam van haar man toegevoegd, waarbij zij zelf werd benoemd als אשת, 'vrouw van', of אלמנת, 'weduwe van'. Bijbelse aanduidingen als הלוי (de Leviet) en הכהן (de priester) worden zorgvuldig gehandhaafd, ook als de persoon in kwestie zelf niet praktiserend is.

In de Asjkenazische diaspora kwam bovenop die oude taallaag een nieuwe te liggen: het Jiddisj werd drager van recentere elementen die van belang waren om iemands positie binnen de gemeenschap te omschrijven. Denk daarbij aan aanduidingen van iemands geografische herkomst of een kenmerk zoals beroep of uiterlijke verschijning of een andere karakteristiek. In een stedelijke omgeving, waar Joden van verschillende streken samenkwamen, voldoet een simpel patroniem immers niet meer. In die toevoegingen herkennen we de levende taal van 'de Joodsche Natie', voor een volk afgesneden van het vaderland heel adequaat mammelosjen genoemd. Op ons komen die toevoegingen vaak als achternamen over. Jits van Straten en Harmen Snel hebben door het

begraafregister van Muiderberg te vergelijken met de overlijdensakten van de Burgerlijke Stand overtuigend aangetoond dat veel Amsterdamse Joden voor 1800 wel degelijk een 'achternaam' droegen, al was dat vaak een andere dan die welke zij op bevel van keizer Napoleon aannamen.

Deze tweede taallaag bleef niet altijd netjes op zijn plaats, maar drong als het ware in de kieren van de oudere, 'heilige' taal. Ik zou daaruit graag concluderen dat het Jiddisj, net als het Aramees, niet als een bedreiging voor het Hebreeuws werd gezien. Het is namelijk niet zo dat alleen de voornamen van vrouwen een Jiddisje vorm hebben gekregen – heel vaak gebeurde dat ook met die van mannen. Naftali werd verdrongen door Tsvi, dat het op zijn beurt moest afleggen tegen Hirsch. En Juda werd Arje, in het Jiddisj Leib, wat werd vernederlandst tot Levie. Wanneer Amsterdamse Joden in de achttiende eeuw Nederlandse namen gaan gebruiken voor hun contact met de stedelijke overheden, zien we een boeiende osmose tussen de verschillende taallagen ontstaan. Een voorbeeld: de man die in de PUI-boeken staat ingeschreven als Alexander Daniels, heet op zijn matseiwie Süskind ben Tanchoem. Daarbij heeft het Jiddisj een oorspronkelijk Grieks leenwoord verdrongen en gaat achter het Aramese Tanchoem de oorspronkelijke Bijbelse naam Daniel schuil.

We weten allemaal dat de linguicide op het Jiddisj rond 1810 begon, maar dat het nog decennia duurde eer het Nederlands, de 'landstaal', onder de Joden voertaal werd. Ook daarna bleef 'het Joodsch in Nederland' alias 'Koosjer Nederlands' nog lang levend. Op de grafschriften van Joodse Amsterdammers wordt dit proces in zijn verschillende fasen weerspiegeld. Het Nederlands zien we pas rond 1850 op de zerken verschijnen, eerst heel summier en altijd letterlijk 'onder de streep'. Toch zien we ook hier weer een complexe wisselwerking tussen de verschillende taallagen. De achternamen die families tussen 1811 en 1826 hebben geadopteerd, zien we vaak boven de streep 'in ousjes' terug. Volgens mij is er dan geen sprake meer van Jiddisj, maar eerder van Judeo-Mokums. We moeten daarbij zelfs bedacht zijn op Franse invloeden: פארפומעור, דופעהן, בוטעליע. (Parfumeur, Duveen, Boutelje).

Een mooi voorbeeld van de verwarring die daarbij kan optreden is het grafschrift van Johanna Fontein-Bremer, overleden in 1893. Daar staat de naam van haar man gespeld als פאן טיין. Er is geen aantoonbaar genealogisch

verband met de uitgebreide familie Van Thijn, maar bij de 'burgerlijke stand' van het Israëlietisch Kerkgenootschap lijkt men het wel zo op te vatten. Andere voorbeelden laten zien dat in dat parallelle bevolkingsregister sommige Jiddisje 'achternamen' nog generaties lang zorgvuldig bewaard blijven. Nehemias Jacobson (overl. 1862) heet op de zerk וויטתליך, Salomon Louis Ries (1872) wordt וויהערן genoemd. Nog in 1885 komen we op de zerk van Isaac Mouritz Beer de naam אברנברייט tegen; zijn burgerlijke achternaam is een overblijfsel van het patroniem dat zijn betovergrootvader, die in 1735 in Obernbreit was geboren, droeg. Nog in 1902 vinden we op de zerk van Abraham Polak de naam טעפליץ terug, een herinnering aan Teplice in Bohemen, waar een van zijn voorvaders kennelijk vandaan kwam.

Na 1910 raakt de Joodse Begraafplaats Zeeburg vol. In de laatste rijen zerken, waarvan er – dankzij een overplaatsing in 1958 – een paar honderd in volle glorie te zien zijn op de begraafplaats in Diemen, zien we een verschuiving optreden in de taallagen. De assimilatie schrijdt voort en steeds vaker wordt een grafschrift in louter Nederlands opgesteld. Een verarming, als je het mij vraagt. En reden te meer om de zerken op Zeeburg als bijzonder cultureel erfgoed te koesteren.

JOODSE NAMEN EN NAMEN VAN JODEN

door Chaya Brasz

TAAL

In 1969 schreef Eli Dasberg een artikel in het Pesachnummer van het Mededelingenblad van de Irgoen Olei Holland, dat toen nog Jedion heette. Het artikel ging over Joodse namen en naamswijzigingen. Hij gebruikte de hier bovenstaande titel en gaf toe dat hij die niet zelf had bedacht, maar overnam van Hartog Beem uit Studia Rosenthaliana (III-I-jan. 1969).

Dat was het toen nog nieuwe tijdschrift voor Joodse wetenschap en geschiedenis in Nederland. Beem had daarin een artikel over ditzelfde onderwerp geschreven. Na opzoeken van dat artikel van Beem bleek het een belangwekkend overzicht te zijn maar ook veel te lang om in deze Aleh over te nemen. Eli Dasberg kwam in 1969 tot diezelfde conclusie en vatte het slechts kort samen.

Hij had bovendien een heel andere invalshoek dan Beem die dit onderwerp historisch behandelde beginnend met een uitspraak uit Wajikra raba (32:5), waarin de bevrijding uit Egypte onder andere wordt toegeschreven aan het feit dat de Joden hun Joodse namen niet door vreemde hadden vervangen. Daarna vervolgde Beem met vele voorbeelden en ontwikkelingen waarin dat later in de geschiedenis juist wel is gedaan, zowel bij voornamen als achternamen. Hij eindigde met een alinea over het zionisme.

“Onder invloed van het Tsionisme [sic] en de oprichting van de Joodse staat voltrekt zich in onze dagen een terugkeer naar Joodse namen. Men zoekt thans namen uit de Joodse geschiedenis of drukt zijn gevoelens bij de

geboorte van het kind in symbolische namen uit. Voor mannen komen namen als Eljakim, Joram, Karmi, Jigal en Amos in gebruik, voor vrouwen ziet men Sjoelamit, Tirtsa, Nechama, Jaël, Geoela etcetera. Eva heeft haar oude vorm Chawa teruggekregen en Mosje is via Mousje, Mozes, Moos, Max, Maurice, Morris en Martin weer naar zijn uitgangspunt teruggekeerd. Ook hier gaat van Tsion de leer uit.” Aldus Beem.

Dasberg schreef hierop in Jedion naar eigen zeggen een bescheiden aanvulling met de woorden “Van Tsion gaat de leer uit oer dewar ‘Hasjeem’ mijeroesjalajim”. Immers, tal van familienamen, meegebracht uit den vreemde, ondergingen de invloed van de herleving van taal, volk en staat. “Ik heb de moeite genomen om eens na te gaan hoeveel uit Nederland afkomstige oliem getoond hebben in dit opzicht ‘de weg terug’ te willen gaan,” schreef Dasberg. Op de motieven tot naamsverandering ging hij niet in en voornamen liet hij buiten beschouwing alsmede de “nieuwe minhag om moderne namen te kiezen in plaats van de grootouders te benoemen...” [Het noemen van kinderen naar levende grootouders is overigens een typisch Nederlands gebruik. Red.]. Dasberg beperkte zich tot de familienamen en kwam tot een lijst van meer dan vijftien nieuwe familienamen, die waren aangenomen door Nederlandse oliem.

Hij wees erop dat het in Israël niet moeilijk is – en ook niet duur of tijdrovend – om je naam te veranderen. In Nederland kan zo iets alleen met Koninklijke goedkeuring en er moet een heel ernstige reden voor zijn. Het kost veel geld en duurt lang, eindigend met publicatie in de Staatscourant. Dat is nog steeds zo en de oplossing is voor vrijwel iedereen, om in Nederland de oude naam te laten voortbestaan, terwijl je in Israël een andere aanneemt.

De belangrijkste reden waarom Dasberg hier aan het eind

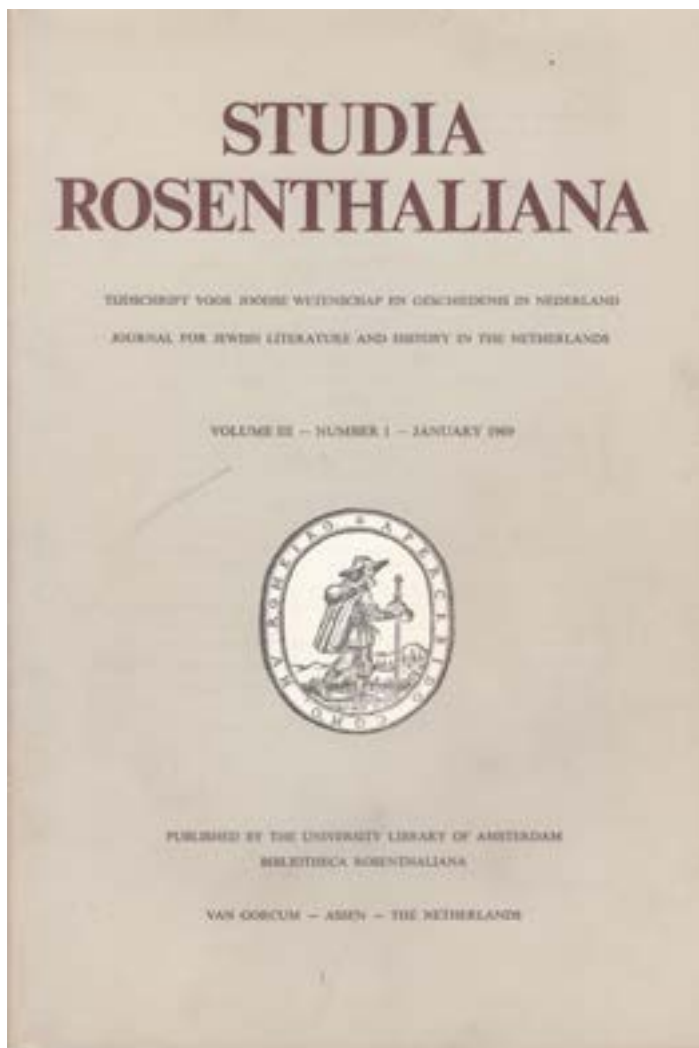
van de jaren zestig over schrijft is echter de opmerkelijke en groeiende belangstelling voor het familie-onderzoek, genealogie. Het belang daarvan wijt hij aan de Sjoa: "Men heeft blijkbaar behoefte afstammelingen te onderzoeken en de oorsprong van een familie na te gaan. Wil men verbondenheid met het geslacht dat ten onder is gegaan vastleggen voor de generatie die uit resten weer is opgegroeid?" Hij vreest dat het aannemen van Hebreeuwse familienamen over een aantal jaren na het vertrek uit Nederland, het genealogisch onderzoek flink kan bemoeilijken. Vandaar zijn idee om er een lijst van te maken.

Hij constateerde dat vaak letterlijke vertalingen zijn toegepast, terwijl anderen de voorkeur gaven aan klankgelijke hebraïsering. Sommigen gebruikten hun vader's naam met Ben of Bar er voor of met de uitgang 'i/y' er achter. Ook ontdekte hij geestige vondsten om moeilijk uitspreekbare namen aan te passen en hij vond namen, die in Israël in ieder geval een goede klank hebben gekregen.

Het mooiste is natuurlijk als hele families dezelfde naam aannamen, maar dat gebeurde niet altijd. Sommige kinderen hadden verschillende opvattingen en namen dan ook verschillende namen aan. Anderen vermeldden de oude naam nog achter de nieuwe ter verduidelijking.

De redactie van het IOH-mededelingenblad Jedion ruimde plaats in voor de lijst met de namen die Dasberg had gevonden. Diezelfde lijst vindt u op de volgende bladzijde letterlijk overgenomen en als foto weergegeven. Dasberg hield zich aanbevolen voor aanvullingen.

Dat kunnen we best eens herhalen na bijna 55 jaar! Bij voorkeur niet alleen de namen, maar ook de argumentering erbij als die niet vanzelfsprekend is en natuurlijk eventuele anekdotes niet te vergeten! Stuur ze op naar: alehioh@gmail.com of naar het gewone postadres van de IOH!

LIJST VAN NAMEN VAN UIT NEDERLAND AFKOMSTIGE
OLIEM MET DE AANGENOMEN GEHEBRAISEERDE NAAM
(vervolg van pag. 18)

A - Andriesse Aptroot	בר-אשר אפרתי	N -	
B - Barmes Bartels Boers Bornstein	בר-נס בר-סל בועז אבנון	O - Obstfeld Oppenheim	אשר אופן
C - Citroen	סידור סטר	P - Packter Pakkedragers Pimentel Polak	יהודאי קדר פלטיאל פלד הראל פלט רון פרת
D - Dasberg Davids de Beer de Groot de Jong de Leeuw Duizend	דביר תדהר בר-דוד דבריהו עצמון צעירי ינאי ינון דולב דותן	Plas Pronk Premsula R - Reiner Reinhold Rooselaar Rosenberg Rothgiesser Rudelsheim	רינה רונגיל רזיאל הרוד ארז ראם
E - Elte	אילתה	S - Schijveschuurder	שיבולת
F - Friedman	אשל	Spangenthal Spier Snuyf Slijper Stibbe Strauss	שתל ספיר נוף שלג עטר תירוש
G - Goudekot Goudstikker Goudsmid Grunebaum	דקל קדרון זהבי אורן	V - v.d. Sluis v.d. Ven v.d. Rhoer van Blankenstein van Coevorden Vaz Dias van der Hoeden Vreedenburg van Amerongen van Adelsberg van Esso van Gelder Vleeschhouwer	שליש אגסון בן-דרור אבן זהר שמעוני הדס הוד צור אבנון - עמרם אוריאל בן-אסא בן-גלד-גאלדור סער
H - Heijmans Heilbut Herz Hausler Hamburger Hammelburg Hartog	היסן שבית הראל יעוז אמנוגר דברת הרטוב-הרודב	I - Israels	ישראלי
K - Klerekoper Krukziener	בר-דרומה חזון	L - Leuvenberg	לביא
M - Melkman Mogendorf Mosbacher	סיכמן סגן סערז	W - Wagenaar	גבור

FASTEST CAR RENTAL SERVICE ON DUTCH AIRPORTS

- Easy pick-up and return
- No nonsense
- Unlimited mileage
- 100% all inclusive

www.bbllcarrental.com

Reactie op de column 'De juiste keus' van Barend Elburg in de Aleh van december 2022, editie 80/4, pp.44-45.

Het is inderdaad geen makkelijke keus, lijkt mij, om te beslissen hoe en waar je golden age-jaren door te brengen. In een ouderhuis? Thuis met een 24/7 caretaker? Met een paar uur in de week hulp? Voor een grote groep ouderen bestaat de luxe van een keus tussen ouderhuis, caretaker of thuiszorg gewoonweg niet, omdat ze, door welke oorzaak dan ook, niet over de nodige financiële middelen beschikken voor de optie van een ouderhuis. Ja, zelfs in onze gemeenschap van uit Nederland afkomstigen.

Neem bijvoorbeeld de babyboomers van de grote geboortegolf 1946/47. Ze naderen nu de tachtigjarige leeftijd (tot 120!) en zijn dus bij uitstek de huidige doelgroep voor ouderhuizen. Deze doelgroep maakt een hoog percentage van de IOH-leden uit, en mogelijk zelfs het merendeel ervan. Zij zijn geen WUV-gerechtigden en komen niet in aanmerking voor subsidies en bijdragen uit die hoek. De kosten voor Beth Juliana en Beth Joles, de ouderhuizen die speciaal zijn opgericht voor de senioren van de Nederlandse gemeenschap in Israël, zijn beslist niet onaanzienlijk. Zelfs als je je huis verkoopt of verhuurt, zal de opbrengst deze kosten vaak niet dekken. En dan heb je ook nog babyboomers die helaas geen eigen huis bezitten.

Hoe zullen de Nederlandse ouderhuizen in Israël deze generatie zonder WUV, gaan benaderen en tegemoet treden? Gaan ze inspelen op deze veranderende situatie? Zullen de voorwaarden en condities worden aangepast aan deze grote doelgroep, die, gebaseerd op het overtuigende pleidooi van Barend, nu zonder twijfel zal kiezen voor één van de Nederlandse ouderhuizen? Toelating van alleen de 'happy few', die zich een woonverblijf in één van de ouderhuizen kunnen permitteren zonder financiële ondersteuning, zal een fikse leegstand tot gevolg hebben.

Mieke Waterman

INTERVIEW
SHLOMO BOBBE ONDERSCHIEDEN
ALS YAKIR HA'IR IN HADERA
INTERVIEW MET SHLOMO BOBBE

door Bart Berman

V: Shlomo, laten we aannemen dat je jarenlange meedraaien in de Burgerwacht niet alleen een voorwendsel vormde om bij nacht en ontij door de stad Hadera te kunnen suizen, met zwaailichten en al?

A: Klopt. Na lange tijd ging ik het overigens kalmer aan doen en ben begonnen – in het verlengde van de Mishmar Ezrachi of tenminste in plaats ervan – als vrijwilliger bij het werk van Yad Sara.

V: Ook de stedelijke Bejaardenstichting (Amoeta lema'an hakashish) maakte jou mee als volontair van het eerste uur.

A: Dit betreft specifiek het oprichten van een patrouille voor het repareren van allerlei mankementen aan apparatuur en dergelijke bij ouden van dagen thuis; dankbaar werk, dat de betrokkenen minder eenzaam maakt en dat ze een grotere 'radius' geeft.

V: Je was een der oprichters en initiatiefnemers van het tv-gemeenschapsproject Hadera.

A: Ja, je staat versteld wat er bij zo'n lokale omroep allemaal komt kijken. Wel was er eerst een voorbereidingscursus van tien maanden, bedoeld om je van amateurfilmer tot camera-specialist om te toveren om films te maken die door het hele

land werden vertoond op de nationale televisie, tweemaal per week.

V: Vertel eens iets over het gemeenschapscentrum Beit Zvi.

A: Beit Zvi herbergt allerlei activiteiten, maar het gaat hier speciaal om wekelijkse bijeenkomsten voor overlevenden van de Holocaust, waarvoor ik me heb ingespannen, en bejaarden die verbonden zijn aan een centrale noodknop-verbinding (kaftor metsoeka).

V: Waar is de Duitse vrijwilligersorganisatie gevestigd, waarmee jullie samenwerken, en wat houdt die samenwerking in?

A: Zoals de naam al zegt, hebben de Saxonía-Israel Friends de deelstaat Saksen als basis; ons gemeenschappelijke project is het onderhouden en verbeteren van huizen van Sjoa-overlevenden, zowel materieel als complete renovatie, waarvoor ik de coördinator ben tussen de gemeente en de vrijwilligers hiervan. Alle onkosten hiervan worden door deze organisatie betaald!

V: In het persbericht wordt niet het Moadon Alzheimer genoemd, waarover je me vanavond vertelde.

A: Het moadon is ook een onderdeel van de Amoeta. Deze uitzonderlijke bejaardensociëteit is eveneens een voorbeeld van genoemde Duits-Israëliische samenwerking.

V: Samenvattend: een meer dan verdiende uitverkiezing tot een der Yakirei Ha'ir Hadera – Favoriete inwoners van Hadera – voor dit jaar! In dat persbericht stond eigenlijk per vergissing SHLOMO BUBA in het Engels en we weten toch allemaal, dat je een 'buba' (schat) van een mens bent?

A: Op deze laatste vraag moet ik je het antwoord schuldig blijven...

Bart Berman

Persbericht uit de lokale pers in Hadera (vertaald): Shlomo Bobbe is in 1937 geboren in Nederland en kwam hij op alia in 1956. Hij heeft negenentwintig jaar als vrijwilliger gewerkt op sociaal gebied. In het bezit van een politie-rijbewijs, besteedde hij zijn vrije tijd en zijn kennis aan de burgerwacht.

Shlomo was vrijwilliger in de vereniging voor ouderen en richtte de mobiele service voor reparaties op. Hij was medewerker bij het tot stand brengen van het project van de gemeenschapstelevisie in Hadera en het centrum van pensionairs en Sjoa-overlevenden in Beth-Zvi.

Ook was hij actief in het herstellen en renoveren van de woningen van Sjoa-overlevenden, samen met de vereniging van vrijwilligers uit Duitsland.

UIT DE
GEMEENSCHAP

TUSCHINSKI

UIT EEN LEZING VAN MAX VAN DAM, GEHOUDEN VOOR DE IOH-AFDELING JERUZALEM OP 1 FEBRUARI ONDER DE TITEL "HET LEVEN VAN ABRAHAM TUSCHINSKI".

Abraham Icek Tuschinski werd in 1886 geboren in Brzezín, Polen. In 1904 besloot hij samen met zijn vrouw naar de Verenigde Staten te emigreren en zich daar als kleermaker te gaan vestigen. Zoals gebruikelijk onder Oost-Europese emigranten, zou hij vertrekken uit de haven van Rotterdam, waar de overtocht goedkoper was. Tuschinski was een ondernemende en begaafde jongeman en terwijl zij moesten wachten op een schip voor de overtocht zat hij niet stil, maar begon oorspronkelijk te werken als vestenmaker in Rotterdam. Vervolgens bleef hij daar wonen en emigreerde nooit naar Amerika.

In diezelfde tijd opende hij in Rotterdam een koosjer Hotel Polski, dat door vele doorreisende emigranten werd bezocht. Hij was hiertoe gemotiveerd geraakt, omdat de vele emigrantenpensions die hij aantrof zich niet hielden aan de Joodse spijsregels (kasjroet etc). Maar hier bleef het niet bij. In 1911 opende hij de eerste van zijn vier bioscopen in Rotterdam, Thalia. Hij zag in de opkomst van de film en bioscopen een toekomst. Hij had opgemerkt dat in België het bioscoopbedrijf al verder ontwikkeld was en dat soldaten die vanuit België met verlof naar Nederland kwamen graag wat vertier wilden, zoals het

bezoeken van een bioscoop. De zaken gingen dus goed. In 1913 werd hij bedrijfsleider van Cinéma Royal en nam die bioscoop in 1914 over. Daarna volgden nog twee bioscopen.

Maar Tuschinski wilde meer. Hij wilde de mooiste en feestelijkste bioscoop ter wereld oprichten, een plaats waar veel meer dan alleen films vertoond zouden worden. Hij noemde het 'Theater' en in 1921 werd zodoende in de Reguliersbreestraat in Amsterdam het Tuschinski Theater gebouwd door allerlei architecten en in verschillende stijlen, want Abraham was een dictator en alles moest volgens zijn plannen gaan. Als een architect iets anders had ontworpen dan hij zelf wilde, ontsloeg hij hem. Het was Tuschinski's wens dat in zijn Theater de mensen echt uit konden gaan en zo richtte hij zelfs een kindercrêche op. Moeders konden zo genieten, terwijl de kinderen werden beziggehouden. De films waren in die tijd nog kort en daarom voegde hij andere amusements toe aan het programma, zoals een zanger of een toneeloptreden. Het Theater werd officieel in 1927 geopend.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn alle vier bioscopen in Rotterdam bij het beruchte bombardement in 1940 verwoest. In Amsterdam werd het Tuschinski Theater omgedoopt tot Tivoli Theater. Na de oorlog is de naam in ere hersteld. Abraham Icek Tuschinski zelf is in 1942 in Auschwitz vermoord. Hij was toen 56 jaar oud.

Verslaggeving: Dini Goldschmidt

Abraham Icek
Tuschinski
(1886-1942)

STRINGS AND CELEBRITIES

door Rob Coopman

Hun ouders, Philip en Elizabeth Hakkert, hadden een bekende muziekwinkel in Rotterdam, die ook na de oorlog in de Maasstad een begrip is gebleven. Deze uitgave is echter veel meer dan een werk over familiewortels. In 1917 richtten de Hakkerts de 'Eerste Nederlandse Snarenfabriek' op, een firma voor darmsnaren, die floreerde onder Jacques' leiding.

'Hakkert' werd al snel een wereldwijd bekend handelsmerk van darmsnaren voor muziekinstrumenten, tennisrackets

Tijdens een buitengewoon smakelijke lunch kreeg ik van de auteur prof. Uri Kupferschmidt een boek overhandigd getiteld: 'Strings and Celebrities'. Dit in het Engels uitgegeven boek vertelt het verhaal van Uri's grootvader Jacques Wolfgang Hakkert (1891-1944), een Nederlandse vioolbouwer. Uri heeft hem nooit gekend, zowel Jacques als diens jongere broer Max hebben de nazi-vernietigingskampen niet overleefd.

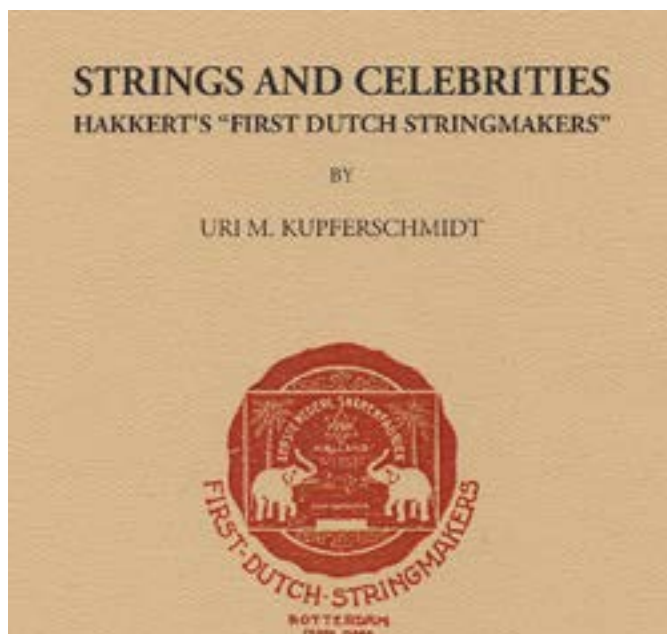
alsmede voor medische doeleinden. Dit boek schetst het intrigerende achtergrondverhaal over hoe deze industriële tak is ontstaan en verkent de weg naar internationale bekendheid.

In de loop van de jaren twintig (vorige eeuw) ontving Jacques Hakkert aanbevelingen voor zijn snaren van meer dan honderdveertig beroemdheden, waaronder wereldbekende violisten, harpisten, cellisten en ensembles: Hubay, Flesch, Pablo Casals, Jascha Heifetz, Milstein en Menuhin. Hakkert kende veel van deze topmusici persoonlijk. Gewoontegetrouw schreven zij hun aanbevelingen op visitekaarten, die door Jacques vervolgens in een handelsbrochure werden verzameld. Deze omvangrijke brochure uit 1931, wordt door Uri Kupferschmidt in dit boek opnieuw uitgegeven, met biografische annotaties van alle bekende beroemdheden, samen met een historische inleiding.

Een uniek en boeiend boekwerk, dat door muziekminnaars zal worden gewaardeerd.

* U. M. Kupferschmidt, Strings and Celebrities: Hakkert's "First Dutch Stringmakers", Pardes Publishing, Haifa, 2019, 389 blz., NIS 140,- [ISBN 978-1-61838-505-5].

<https://www.pardes.co.il/?id=showbook&catnum=978-1-61838-505-5>

HERMAN BRAAF

GELUK EN DE ZEGEN!

Geluk en de Zegen!

historische aspecten in de ontwikkeling van veeteelt, veehandel
en veemarkten in Nederland vanaf de late middeleeuwen

Herman Braaf

oud-veehandelaar

Trouwe lezers van ons blad hebben er al een paar voorproefjes van gehad in feuilletonvorm, maar nu is het boek van oud-veehandelaar Herman Braaf toch echt verschenen onder de titel 'Geluk en de zegen! Historische aspecten in de ontwikkeling van veeteelt, veehandel en veemarkten in Nederland vanaf de late middeleeuwen'. Inderdaad komt dat alles aan bod, ondersteund door veel foto's, feitenmateriaal en waar nodig gegevens uit andere werken met een vergelijkbaar onderwerp.

Wat het geheel zo bijzonder maakt is de ervaring uit de eerste hand. Herman Braaf, die al vanaf 1946 te Hoogeveen als zestienjarige telg uit een veehandelaarsfamilie is begonnen in het vak, beschrijft met enthousiasme, inzicht en veel humor het marktwezen, het boerenbedrijf en de sleutelpositie die zijn vroegere beroep daarbij innam. A propos humor, de schrijver blijkt een onuitputtelijke bron van anekdotes te zijn op dit gebied en speelde daarin niet zelden op overtuigende wijze zelf een rol. Het boek besluit met een relaas, in interviewvorm, over de emigratie van Herman en zijn gezin naar Israël.

De eindredactie van het boek berustte bij Alice Markowitz, terwijl Bart Berman, ervaren redacteur bij onze eigen Aleh, de tekstbewerking verzorgde. De voorplaat is van de hand

van tekenares Frouke Baggen, het veemarkt-ritueel van handjeklap uitbeeldend onder de traditionele uitroep – u raadt het al – "Geluk en de Zegen!" Centraal in die tekening staat de jonge Herman Braaf; zijn glimlach is nimmer veranderd...

Melden we nog dat het boek tegen iets hogere prijs ook te verkrijgen is met een dichtkunstig aanhangsel, waarin de auteur een aantal van zijn rake, vaak in Aleh verschenen pennevruchten opnam (zie p. 19 onderaan).

Chaya Brasz

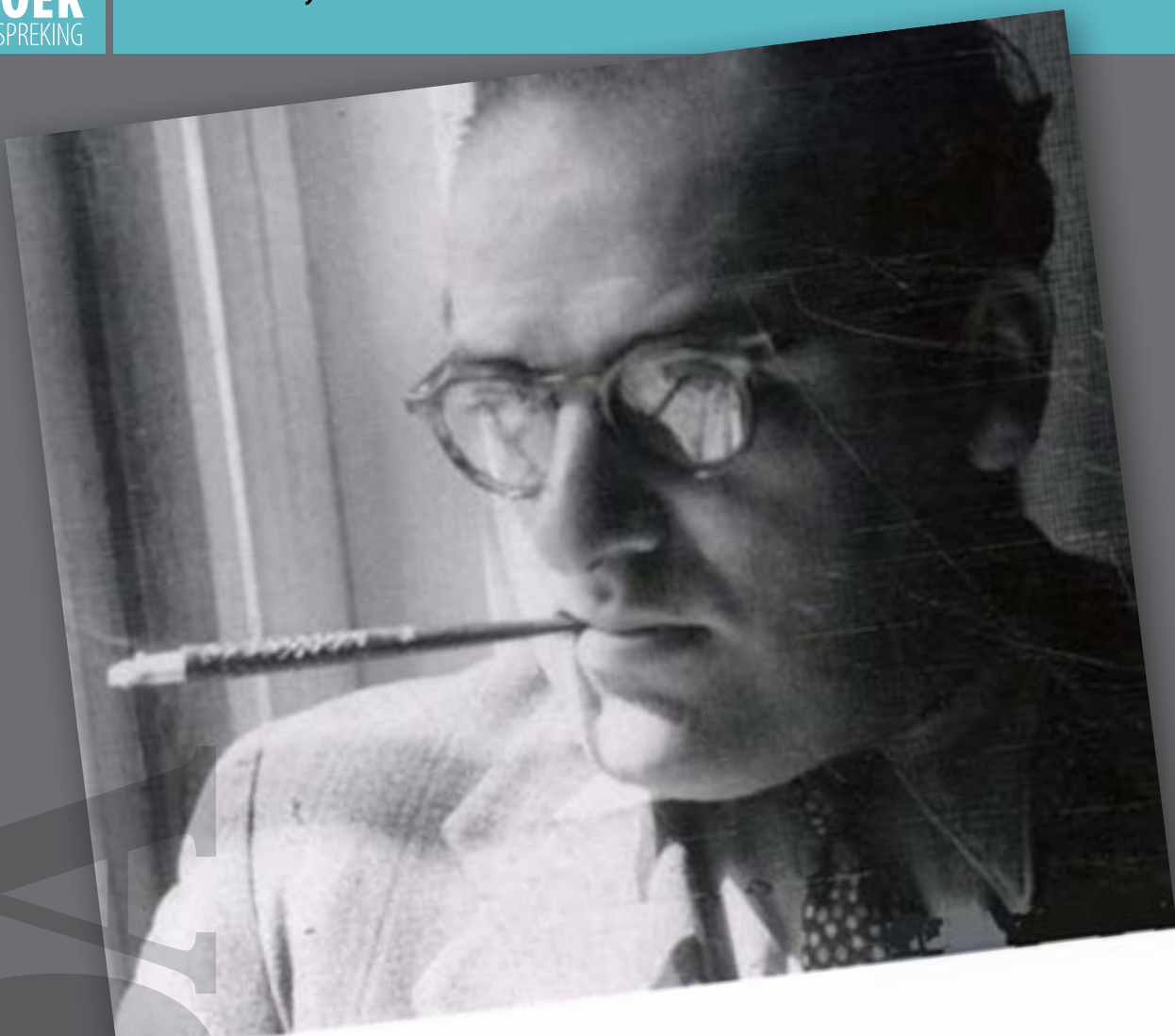
* Herman Braaf: 'Geluk en de zegen!', Uitgave M.BOOX, 2003, ISBN 978 94 927 8211 3. Verdere inlichtingen: hermanbraaf@gmail.com

BOEK
BESPREKING

SALLY NOACH EN HET ONGELOOF

door Chaya Brasz

Jacques Noach

Het ongeloof

Sally Noach hielp honderden Joodse en
niet-Joodse Nederlanders vluchten

“Ik had altijd nog het beeld voor ogen van de radeloze mensen, bijna in doodsnood, die gered hadden kunnen worden, maar die hun lot tegemoetgingen omdat de ‘legaliteit’ voorkeur kreeg boven hun leven.” Met deze woorden omschreef Sally Noach in 1971 zijn gevoelens tegenover de falende houding van de Nederlandse ambtenarij, die in Vichy-Frankrijk (en elders) tijdens de oorlog netjes volgens de regels uit vreedstijd (‘legaal’) bleef werken ten aanzien van vluchtende Nederlanders, Joden en niet-Joden.

Zo staat het ook weergegeven in zijn eigen boek dat in 1971 verscheen, onder redactie van journalist Max Haringman en met een voorwoord van rabbijn Jacob Soetendorp. De titel luidde: ‘Het moest gedaan worden’. Sally Noach beschreef daarin zijn eigen inspanningen tussen september 1940 en september 1942 in Lyon. Hij slaagde er in honderden uit Nederland komende vluchtelingen verder te helpen met papieren en contacten voor ontsnapping naar Zwitserland en Spanje. Dat begon met groepen jongens die naar Engeland wilden, Engelandvaarders. Naarmate de Jodenvervolging in Nederland ernstiger vormen aannam ging het om een steeds toenemend aantal Joodse vluchtelingen.

Sinds dat jaar 1971 stond Noachs boek ook bij mij in de boekenkast. Ik had het van een kennis gekregen, die daarbij echter wel opmerkte, dat hij niet wist of alles wat er in stond wel waar was. Dat is natuurlijk altijd zo met ego-documenten. De schrijvers ervan gaan nu eenmaal te werk vanuit hun eigen belevingswereld. Toen ik het bescheiden boek uit had vond ik het wel overtuigend, zeker niet ongeloofwaardig. Waarom zou ik het niet geloven, terwijl er een aanzienlijke groep mensen bestond – Engelandvaarders en vluchtelingen – die op dat moment (1971) niet onder stoelen of banken staken dat zij hun redding in Lyon, Frankrijk, aan deze man te danken hadden? Dit is precies waar het in 2022 uitgegeven boek ‘Het ongeloof’ over gaat: het ongeloof, dat Noachs verhaal in bepaalde kringen ontmoette.

Ongeloof

Het boek is samengesteld en geschreven door Jacques Noach, de in 1946 geboren oudste zoon van Sally Noach en

geredigeerd door Marijke en Frits Barend. De ondertitel van ‘Het ongeloof’ luidt: ‘Sally Noach hielp honderden Joodse en niet-Joodse Nederlanders vluchten’. Op de stofkaft is de naam Jacques Noach storend groot afgedrukt onder een foto van Sally zelf – alsof dit boek over Jacques Noach gaat. De titel van het boek staat daaronder veel kleiner. Dat wekte bij mij wel even argwaan bij zo’n familieboek. Wil hier een nakomeling groot worden via de vader? Gaat het om vaderverering? Op de titelpagina binnenin zijn de verhoudingen echter wel correct weergegeven en dus is die stofkaft, denk ik, alleen maar een vervelende misser van de uitgever.

Het 350 pagina’s dikke boek bestaat uit twee gedeelten. Het eerste is van zoon Jacques Noach met aanvullingen en verklaringen bij de door hemzelf opnieuw weergegeven geschiedenis van zijn vader. Jacques deed terdege archiefonderzoek en voegde aan het boek zinvolle bijlagen toe, zoals een lijst met door Sally Noach geholpen Engelandvaarders; een lijst met idem vluchtelingen; de ‘Mededeelingen 25 september 1942’, toen hij vanuit Lyon naar Lissabon was ontkomen; en de volledige tekst van zijn ‘Rapport voor Koningin Wilhelmina’ van december 1942 in London, dat hij daar met behulp van de kantoorfaciliteiten van Meyer Sluysen tot stand bracht. Vooral in die twee laatste bijlagen staan over enkele toen actieve Nederlandse diplomaten minder leuke mededelingen. Dit volledige eerste gedeelte had wat mij betreft ook ‘Het moest gezegd worden’ mogen heten. Als tweede onderdeel is immers de zo min mogelijk aangepaste oorspronkelijke versie van het door Sally Noach in 1971 geschreven ‘Het moest gedaan worden’ afgedrukt. Dat is hoe Sally het zelf vertelde.

Jacques Noach ondernam een poging een academische weerlegging te geven tegenover wat zijn vader in Nederlandse diplomatieke kringen aan ongeloof ontmoette. Hij draagt harde bewijzen aan ter ondersteuning van het ego-document. Wel maakte hij het soms iets mooier dan het was. Zo zet hij bijvoorbeeld zijn vader neer als 'waarnemend consul' in Lyon en verwijst daarvoor naar een boek van Meyer Sluysen. Het kan zijn dat Sluysen en Sally Noach in Engeland samen pratend besloten dat Sally die rol eigenlijk vervulde, maar in Sally's eigen vertelling vond ik dat niet zo terug. Hij was tolk-vertaler bij het consulaat in Lyon, dat – toen alle consulaten in Frankrijk door het collaborerende Vichy-regime werden opgeheven – verder bestond onder de naam Office Néerlandais.

Toen daar in 1941 door Nederlandse autoriteiten in Vichy een Fransman, Maurice Jacquet, als consul werd benoemd om de inmiddels overleden Nederlandse consul te vervangen, bleef Sally tolk-vertaler. Dat neemt niet weg dat hij de facto vooral dankzij zijn goede relatie met deze Fransman – die het Nederlands helemaal niet beheerste – veelal functioneerde in consulaire taken. Hij was de enige die met de stroom vluchtelingen kon communiceren in een instelling die steeds meer functioneerde als ontsnappingscentrale voor gevangengenomen Nederlanders – ze kwamen nu eenmaal meestal zonder papieren of verblijfsvergunning. Tevens was dat Office Néerlandais een soort reisbureau en een dienst sociale zaken. Natuurlijk speelde de enige die zowel het Nederlands als het Frans beheerste daar een centrale rol. Hij vervulde de functie van tolk ook voor de civiele en militaire rechtbank in Lyon en was zodoende degene die toegang kreeg tot de gevangengenomen Nederlanders.

Op een kritiek moment wordt Sally Noach zelfs door een met het Franse verzet sympathiserende Franse autoriteit met opzet als 'Nederlandse consul' gepresenteerd. Zelf noemde Sally Noach dat "voor consul spelen". Op dat moment – het was al augustus 1942 – was dat spel nodig om ruim vijfhonderd Nederlandse Joden inclusief Joden van andere nationaliteiten uit gevangenschap te bevrijden. Als 'consul' verklaarde hij dat zij geen Joden waren maar niet-Joodse Nederlanders. Sally Noach schreef daarover bovendien heel eerlijk: "Zonder de medewerking van een zeer groot aantal Fransen zou ik niets hebben kunnen uitrichten." Juist het feit dat hij geen 'waarnemend consul' was, maakte deze geschiedenis zo sterk. Dit soort

optreden paste echter totaal niet in het officiële kader van de Nederlandse consulaire dienst. De Fransman Jacquet daarentegen, speelde het spel volledig mee en heeft het – later gevangen genomen door de Duitsers – maar amper overleefd.

De minste soort

Het ongeloof over zijn werk in Lyon, waar Sally Noach later mee werd geconfronteerd, kwam ergens uit voort en het is goed dat zijn zoon dat nu eens helemaal op een rijtje heeft gezet. Het moest een keer duidelijk verteld worden, dat Nederlandse diplomatieke kringen – in die tijd nog vrijwel steeds opgebouwd uit lieden met dubbele namen en adellijk voorgeslacht – met uiterste laksheid en onvermogen reageerden, toen het allang ging om de uit Nederland ontkomen stroom vluchtelingen. In het bijzonder ook dat een deel van hen, waar het specifiek Joden betrof, reageerde met primitief antisemitisme. Vooral uit Vichy zijn heel wat Nederlandse jongens die naar Engeland wilden, teruggestuurd naar Nederland met de woorden, dat "het in Nederland zo slecht toch niet was". Op mensen die "alleen maar kwamen omdat ze Joden waren", keken deze ambtelijke kringen neer, alsof ze volstrekt geen besef hadden van de Jodenvervolging en de dodelijke ernst daarvan, vooral vanaf begin 1942. Ook bestond de opinie dat de oorlog door de Duitsers gewonnen was en dat men zich daar dan maar aan moest aanpassen. De Joden waren "van de minste soort". Inclusief die in Zutphen geboren tapijtenhandelaar Sally Noach, bij wie in hun ogen de illegaliteit naadloos aansloot bij de verdenking van zwarte handel.

Zowel in Lissabon als daarna in London nam Sally Noach geen blad voor de mond. Hij gaf in zijn eigen boek ook meteen toe dat dat wel in zijn nadeel had gewerkt, maar zo was hij nu eenmaal. Hij liep zo een onderscheiding mis als ridder van Oranje Nassau, waarvan de toekenning werd tegengewerkt door Buitenlandse zaken. Ook zijn met tapijtenhandel betaalde onkosten aan vluchtelingen in Lyon zijn nooit gecompenseerd. Eenzijdig of ongenueanceerd was hij zelf overigens niet geweest. Hij prees in zijn rapporten een aantal mensen in diplomatieke dienst die wel geweldig werk hadden gedaan, maar degenen die het erbij lieten zitten of zelfs actief tegenwerkten spaarde hij niet: 'Het moest gezegd worden', en dat deed hij dan ook.

Dit en de tegenreacties op Sally's ondiplomatieke openhartigheid, is waar het door Jacques Noach

Dat hij de grenzen van zijn incasseringsvermogen helemaal voorbij was, heb ik hier met opzet beschreven. Het is een minder belicht onderwerp, dan zijn succesvolle reddingswerk, maar het is wel tussen de zinnen door te lezen.

Deze foto (NIOD-archief) komt uit de oorlogspapieren van Sally Noach. Hij zat op een identiteitsbewijs vastgeniet. De foto komt niet in het boek voor, waarin het beeldmateriaal zich vnl. op het latere eerbetoon concentreert.

samengestelde boek vooral over gaat. Het verhaal van Sally zelf is immers sinds 1971 welbekend met inbegrip van de onderscheiding – in 1969 – door het Koninklijk Huis. Koningin Wilhelmina was in Londen zeer op hem gesteld geraakt, ze begreep deze man en ze waardeerde hem. De Huisorde van Oranje is een persoonlijke toekenning van het hoofd van het huis van Oranje zonder betrokkenheid van een minister.

In shock

Er is een aspect waar ik bij het lezen van het boek in het bijzonder op heb gelet en dat was het eigen welzijn van de man. Het uit gevangenschap praten van ruim 500 voornamelijk Nederlandse Joden valt samen met het begin van de actieve Jodenvervolging ook in Vichy-Frankrijk. Het is een climax in zijn werk, toen hij al heel wat achter de rug had. De eerste razzia op Joden in Lyon vindt veertien dagen later plaats, 30 augustus 1942. Sally hoorde in die tijd ook dat zijn in Brussel achtergebleven ouders waren gedeporteerd: "Dit was voor mij een morele knauw van de eerste orde." Hij had ook eigen mislukkingen te incasseren, slaagde er niet in iedereen te helpen die

op zijn pad kwam en hij wist dat het met de mensen, die dat betrof, niet goed kon aflopen. Dat knaagde, hij voelde zich machtelozer worden. Over de angst- en panieksfeer in het Office Néerlandais meldde hij: "De noodsituatie ging onze krachten te boven". Ze verwachtten elke dag een overvalwagen met Vichy-politiemannen voor de deur. Consul Jacquet drong erop aan dat Sally, de enige Joodse medewerker, nu zelf naar Engeland zou vluchten voor het te laat zou zijn. Hij vertrok op het nippertje (17 september 1942) en kwam enkele dagen later in Lissabon aan. Zijn toestand omschreef hij daar als volkomen in shock, overwerkt en doorgedraaid. Pas maanden later in Engeland, kwam hij langzaam over die shock-toestand heen.

Dat hij de grenzen van zijn incasseringsvermogen helemaal voorbij was, heb ik hier met opzet beschreven. Het is een minder belicht onderwerp, dan zijn succesvolle reddingswerk, maar het is wel tussen de zinnen door te lezen.

* Jacques Noach. Het ongeloof, uitg Verbum, 356 p., € 24,50 [ISBN: 9789493028555]; Zie ook: <https://sallynoach.com/>

Opruiming of ontruiming

In 1980, na het overlijden van mijn vader, kregen wij, mijn twee broers en ik, de taak het vaderlijk huis te ontruimen. Voorzover wij zagen, was er geen enkel voorbereidend werk verricht en moesten wij een heel mensenleven van verzamelde papieren en vooral boeken sorteren tussen vuilnisbak of elders.

Boeken waren destijds geen probleem: de juridische en literaire boeken konden naar universitaire bibliotheken, vrienden en opkopers. Vandaag de dag zou dat niet meer gaan. Zeker in Israël is alles oververzadigd – bibliotheken, scholen, ouderhuizen staan bol van de boeken, en wie leest er nog? Zeker Nederlandstalige boeken gaan waarschijnlijk rechtstreeks op de brandstapel of in de papierbak.

Kleren en meubels waren ook geen probleem: het Leger des Heils of gelijkgestemde instellingen wisten daar wel raad mee. Dat lijkt ook tegenwoordig nog wel te lukken.

Blijft de papieren: brieven (kopiën van uitgaande- en ingekomen-), kattedelletjes, begonnen literaire werken zonder midden of eind, gedichten. Verder schoendozen vol foto's, met o.a. mensen die we niet kenden. Dat is het moeilijke werk. Ik ben nogal een weggooier en ik wil er liever niet aan denken hoe lang dit alles geduurd had als ik elk papiertje had moeten voorleggen aan een commissie bestaande uit mijn twee andere broers.

In het afgelopen jaar vatte ik het idee op om die moeizame taak van ontruiming, tenminste gedeeltelijk, aan mijn kinderen te besparen en zelf te beginnen met opruimen. Aan de einder wacht ons immers het ouderhuis of de dood. Het uitdunnen van de boeken moet voorzichtig aan. Mijn echtgenote is nogal een verzamelaar en gooit niets weg, dus ik moet niet te veel overleggen. Met mijn eigen boeken, d.w.z. die ooit door mij zijn ingebracht, heb ik tamelijk vrij spel. Vooral als ik ze vervelend vond, gaan ze het huis uit. Nederlandse boeken hebben geen toekomst, want mijn kinderen lezen geen Nederlands voor hun plezier. Duits en Frans (deze laatste uit de boekerij van mijn vader vallen voor een groot deel sowieso uit elkaar) gaan rechtstreeks naar de papierbak.

Engelse boeken leg ik gedeeltelijk op een elektriciteitskastje naast ons huis en ik verbeeld me dat ijverige lezers ze met genoeg oppikken, of is het de vuilnisman? Ik wil het niet weten. Aan de boeken van mijn vrouw kom ik zo min mogelijk.

Mijn medische studieboeken hebben al lang het veld geruimd want wie citeert er nog uit een boek van de late vijftiger jaren? Ook de vaktijdschriften zijn zeer beperkt houdbaar en daarom al jaren geleden tot wc-papier verwerkt.

Ik doe mijn best, maar er zal nog genoeg voor de kinderen overblijven als het zo ver is.

Eldad Kisch

Nieuwtjes uit Peki'in

Peki'in ligt in de bergen van Opper-Galilea. 's Winters daalt de temperatuur regelmatig onder het vriespunt. Verwarming van de huizen geschiedt met hout dat gestookt wordt in de typische Druzenkachel. Van december tot april kringelt boven de daken de rook van de houtblokken. In de herfst is het een af- en aanrijden van tractoren met volgeladen wagens. De plaatselijke houthakkers halen het hout meestal van boomgaarden in kibboets of moshav. Als de bomen daar te hoog worden voor de oogst, krijgen deze werkers gratis het hout van de boomgaard, op voorwaarde dat ze alles weghalen. Een slimme deal.

De bestelde houtblokken worden voor de huizen gestort, niet zelden ook gewoon op de steeds drukker wordende weg, waar auto's dan voor moeten uitwijken. De familie en hun burens gaan aan de slag om de blokken binnen handbereik naast of onder het huis te stapelen. Is het huis niet via een weg te bereiken zoals dat van mij, dan kan men kiezen tussen de hijskraan van Foad

of tegenwoordig een lift, waarvan de motor op het dak is geïnstalleerd. Wel moeten dan eerst de blokken in de grote witte bouwzakken gestapeld worden, zodat het hout opgehesen kan worden. Die zakken zijn een gewild product en worden tijdens de zomer al gespaard via familie en kennissen die in de bouw werkzaam zijn.

Als de koude dagen aanbreken, wordt de kachel in het midden van de kamer geïnstalleerd. In het plafond zit een gat waarin de pijp wordt geplaatst. Die pijp wordt heet en verwarmt het hele vertrek. De kachel is doorgaans gemaakt door een van de smeden hier. Via een deurtje met een glaasje, kun je naar het vuur kijken. Aan het handvat zit meestal een porseleinen knop. Buiten naast de keukendeur staat de kist, het tussenstation tussen de houtstapel en de kachel. Als het houtblok is opgebrand komt er weer een nieuw blok uit de kist; snel de deur dicht, want de warmte moet binnen blijven. Overigens is het in de keuken ijskoud, evenals in de slaapkamers. Daarom slepen velen, vooral de ouderen, het matras naar de kachel en wordt daarop ook bezoek ontvangen, schoenen uit natuurlijk en zo sipt men dan genoeglijk van de pikzwarte koffie of van de 'chirfe' thee, die in een ketel zachtjes op de kachel staat te pruttelen. Chirfe is kaneel, het hoofdbestanddeel van deze winterthee. De andere ingrediënten zijn gember, steranijs, foelie, kortom zo'n beetje de kruiden die in onze speculaas zitten. Men serveert de hete drank met erin dobberende walnoten. Als het bedtijd is, wordt een extra blok op de kachel gegooid, het schuifje voor de luchttoevoer op half gezet en dan legt men zich te rusten. Vaak nog met de kleren aan.

Het jonge volk echter wil van deze vorm van verwarming de laatste jaren niets meer weten, ze hebben centrale verwarming. Of hier en daar een elektrisch kachelkje en gewoon je jas aanhouden.

In Holland stookten we ook hout en waren we al tot de conclusie gekomen dat dit gewoon de aangenaamste warmte geeft. In Peki'in vonden we in een vervallen schuur een kachelkje. Het deurtje

was eruit maar geen nood, Abel was naast advocaat ook smid, dus dat was snel gefikst. Het gat in het plafond was aanwezig. Nu het hout nog.

Op onze verkenningstochten in de omgeving, zagen we overal hout liggen. Dat konden we uiteraard niet laten liggen. Bouwhout, kozijnen, meubels, takken, drijfhout van de zee en van de beken na harde regenval. Vooral Akko voorzag ons van bergen hout. Na een storm lag het strand van de baai vol houten afstoppers voor aanmerende zeeschepen maar ook drijfhout uit de buurlanden.

We klaptten de stoelen van de oude stationcar om, proptten de wagen vol, nauwelijks ruimte overlatend voor ons beiden. Als de balken te lang waren, kwamen onze handzagen te pas. Als beloning voor de inspanning namen we dan koffie met gebak in de lunchroom tegenover het gerechtsgebouw. Tussen de druk argumenterende advocaten was Abel dan weer even op zijn oude honk.

Spannend was het altijd of de oude auto in staat was om zwaar geladen de helling naar de bergen te nemen. Thuisgekomen gooiden we alles over het hek naar beneden, want ons huis staat op een berghelling. Na twintig jaar smijten is het plaveisel naast het huis helemaal gebarsten. Abel had van balken een zware tafel getimmerd waarop we het hout stapelden. Het ontspijkeren volgde met koevoet, beitels en hamers. Als de stapel dan 'schoon' was en we nog zin hadden, kwam het zagen met de handcirkelzaag, de geluiddempers op onze oren. Aansturen en vasthouden zodat Abel met beide handen de zware zaag kon hanteren.

Als de stapel te hoog werd hielden we een pauze, oorbeschermers af – ineens hoorden we de geluiden van buiten weer – en dan gingen we stapelen in het daarvoor door Abel gebouwde hok, uiteraard helemaal van metaal. Dat ging dan als volgt: stapelen in de rechterhand tot aan de oksel, in de linkerhand twee blokken. Er moest mooi gestapeld worden; hij zei dan ook regelmatig tegen mij: "Whatever you do, do it well." En dan zei ik: "D'ou velle ainsi ni d'homme." (Doe wel en zie

niet om.) Op deze manier werd koning Lodewijk Napoleon destijds Nederlands aangeleerd... Na afloop, uiteraard onder het zaagsel, smaakte de koffie opperbest.

Wat waren we tevreden als het werk geklaard was! En als we dan 's winters van de in de zomer 'geogste' warmte genoten, zei Abel altijd steevast: "We zijn wel drie maal warm geworden, van het slepen, het zagen en het genieten."

Na zijn dood ben ik alleen doorgegaan met de zorg voor deze warmtebron. Maar ik heb mijn areaal aanzienlijk uitgebreid. Ik kom op plekken waar ik nooit was en maak alle seizoenen mee. Soms is het hout nat, soms te zwaar, maar er is altijd wel een voorbijganger die me even helpt. Inmiddels wordt er als gekken gebouwd in dit land en dat is voor mij een garantie, dat ik niet zonder hout kom te zitten. De eens zo vredig landelijke skyline van Naharia is in een paar jaar veranderd in een woud van woontorens. Op de bouwplaatsen liggen bergen afgewerkt bouwhout. Regelmatig komen er bouwvakkers van de steiger – meestal Arabieren – om mij te helpen.

Toppunt was laatst het aanbod van een opzichter. "Wat loop je toch te sjouwen, gewoon laten liggen op een hoop, dan kom ik met mijn telescoop-kraan (een soort poot van een reuzenspin die wel tot de tiende verdieping reikt), hijs het op en breng het bij je thuis. Waar woon je?" "In Peki'in." "Okee, ik ga eerst koffie drinken en dan kom ik." "Ja, maar – zei ik – dat is veel te ver." "Geen probleem", riep hij stoer. Ik zag al in gedachten dat reuzen gevaarte het dorp binnen rijden met in zijn klauw een bundeltje afgewerkt hout, stoppend bij Ruth el Hollandiye. "Nee, ik wil het niet", riep ik. Brommend liep hij weg: "Ik wilde je alleen maar helpen!" Toen ik mijn wagen had volgeladen, zag ik hem omringd door zijn arbeiders. Ik liep naar hem toe en vroeg: "Weet je dan niet waar Peki'in ligt?" Hij wees naar een wijkje tussen het groen. "Nee, chaboeb, Peki'in ligt bij Ma'alot!" riep ik. Toen lachte hij een beetje beschaamd en zei vriendelijk: "O...nu begrijp ik het!"

En zo vertrok ik dan toch maar zelf met mijn volgeladen auto.

Ruth de Jong

Karon Hakodesj

Onlangs moest ik op een vroege ochtend vanuit Jeruzalem naar Binyamina en ik besloot de trein te nemen. Na de lange afdaling met roltrappen en door de brede gangen, die kenmerkend zijn voor het ondergrondse Jeruzalemse Yitschak Navon treinstation, stapte ik om half zeven al in. De trein stond klaar op het perron. Ik pakte de eerste deur en kwam in een gezellig compartiment terecht, reeds vol vrolijke mensen. Nadat ik op de eerste de beste stoel was gaan zitten, zag ik pas dat ik me in de karon hakodesj bevond, het gedeelte van de trein waarin mannen zich opmaakten om samen Sjachariet te gaan bidden. Met een zwaai gingen de tallitot al om hun schouders en ze tooiden zich met tefillin zoals dat hoort.

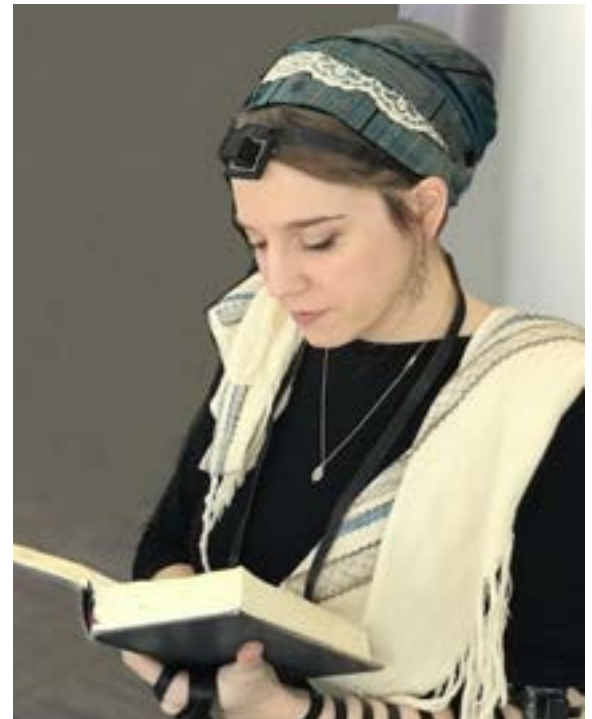
Ik wachtte even af. Er kwam een reeds volledig opgetuigde uiterst vriendelijke man naar me toe, die heel innemend zijn excuses aanbood en mij er toen van bewust maakte dat zij veel lawaai zouden gaan produceren, waar ik last van zou krijgen. Misschien was het beter als ik even doorliep naar een volgend gedeelte? Dat zou prettiger zijn voor mij. Ik zei even vriendelijk dat ik het zo jammer vond dat ik dan het Sjachariet niet zou kunnen horen. Hij was aangenaam verrast. Ik voegde er aan toe dat ik precies wist wanneer ik Amen moest zeggen. Het klikte nu helemaal. Hij beloofde dat hij zijn stem extra hard zou gebruiken en dat ik alles dan goed zou horen. Bezorgd werd ik door een andere man begeleid naar het volgende compartiment waar ze me zo dicht mogelijk achter de glazen afscherming een plaatsje wezen. Ik was al lang tevreden en had geen behoefte hen te storen. Het woordje vrouw was ook niet gevallen. En ze hadden wel gelijk, dat ik daar niet rustig kon zitten.

De trein begon te rijden, natuurlijk precies in de andere richting van wat ik me had voorgesteld. Ik was helemaal achterin ingestapt en de karon hakodesj was dus ook achterin. Ze hadden me een compartiment naar voren geplaatst en omdat ik graag vooruit wilde rijden veranderde ik van plaats. Dat werd opgemerkt en er kwam nog iemand zeggen dat ik het daar minder goed kon horen en ook met mijn rug naar hen toezat... Ik wimpelde

het vriendelijk af en begon de oortjes van mijn telefoon te zoeken om naar het nieuws te luisteren. Er was verder bijna niemand in die trein.

Na een paar minuten keek ik weer op, recht in het gezicht van een jonge vrouw, eveneens volledig opgetuigd met talliet en tefillin. Ze stond rechtop tien meter van me vandaan en was in stilte helemaal alleen aan het ochtendgebed begonnen. Ze had haar gezicht naar mij toe gekeerd, omdat zij zich verder naar voren in de trein bevond en de reis net als de mannen in omgekeerde richting maakte, dus met haar gezicht naar het oosten, terwijl de trein zich snel van Jeruzalem verwijderde. Van de weinige mede-passagiers stoorde niemand zich aan haar. Ik hoorde inmiddels alleen nog de trein en het nieuws en zag aan de bewegingen die ze maakte waar ze ongeveer was. Ze was onverstoorbaar en ze ontroerde me. Het had iets dappers en ik vroeg me af, wanneer ook dit in de openbare ruimte door de nieuwe regering voor vrouwen verboden zou worden.

Chaya Brasz

Biddende vrouw (Er is geen verband tussen deze foto en de vrouw in de trein)

Het nieuws in deze rubriek is vooral gebaseerd op berichten gepubliceerd op jonet.nl, maar ook andere Nederlandse media. Deze aflevering bestrijkt de periode van begin november 2022 tot begin februari 2023.

Onderzoek naar Sjoa-kennis

Aanvankelijk was sprake van grote bezorgdheid bij met name politici over de uitkomsten van een Europees onderzoek in opdracht van de Amerikaanse Claims Conference naar kennis over de Holocaust. Daaruit bleek onder andere dat bijna een kwart van de Nederlandse respondenten onder de veertig de Holocaust een mythe (6%) noemde of aangaf dat het aantal slachtoffers sterk overdreven was (17%). Tal van media in Nederland kwamen vervolgens met kritiek op de onderzoeksmethode en de conclusies. Wilde men er niet aan dat vooral Nederland er negatief uitkwam of was het onderzoek inderdaad voor kritiek vatbaar? Hoe het ook zij, de resultaten passen in een langer gesignaleerde trend dat de kennis over de Sjoa afneemt en ook de ernst daarvan niet meer zo wordt gevoeld door generaties die ver na de oorlog geboren zijn.

Vertegenwoordigers van Joodse organisaties bepleiten al jaren dat er op scholen meer ruimte moet worden gegeven voor wat er in Nederland en Europa met Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog is gebeurd. Geschiedenis is geen apart vak meer en het blijkt ook al heel lang dat veel docenten moeite hebben om het over de Holocaust te hebben in de klas. Gevreesd wordt dat het nu opnieuw zal blijven bij goede voornemens. Zeker nu de resultaten van het bovengenoemde onderzoek worden aangevochten.

Auschwitz Herdenking

Jacques Grishaver, voorzitter van het Nederlands Auschwitz Comité, pleitte bij de drukbezochte Nationale Holocaust Herdenking in Amsterdam voor verplicht Sjoa-onderwijs op scholen. Hopelijk voorkomt dat denken in groepen in plaats van in individuen, wat gevaarlijk is. Grishaver had ook de eer de Verenigde Naties in New

York te mogen toespreken op de International Holocaust Memorial Day vanwege zijn grote aandeel in het tot stand komen van het Amsterdamse Namenmonument.

Verzetsmuseum

Veel rumoer ontstond er over de opnieuw ingerichte tentoonstellingsruimte in het Amsterdamse Verzetsmuseum. De directeur beklemtoonde dat het museum liever niet meer wil spreken van verzetshelden. Zij waren gewone mensen met gebreken en die laat het museum dan ook zien. Wat zo mogelijk nog meer weerstand opriep, is dat ook ruim aandacht wordt besteed aan de daders en hun achtergronden plus motieven. Het museum wil geen oordeel opdringen, doch de kijker zelf laten beslissen, zo heet het. Critici vinden het min of meer op één lijn plaatsen van verzet en onderdrukking fout. Het leidt tot vergrijzing, terwijl het wel degelijk om zwart-wit keuzen gaat. Sommigen spreken daarom niet meer over het Verzetsmuseum. Het is een 'Bezettingmuseum' geworden met nogal wat beelden uit de nazitijd om de bezoeker als het ware te laten beseffen hoe het in die oorlogsperiode was.

TV-uitzending van Op1

Presentatrice Natasja Gibbs veroorzaakte veel opschudding toen zij tijdens een interview met de inmiddels afgetreden fractieleider Gert-Jan Segers (Christen Unie) over protesten van de Tweede Kamer tegen Iran opeens begon over 'het Israëliëse apartheidsregime'. Zij werd krachtig van repliek gediend door Segers die haar opmerking resoluut afwees. Na de uitzending van het veel bekeken praatprogramma van BNNVARA werden tal van

klachten bij de Ombudsman van de NPO (Nederlandse Publieke Omroep) ingediend over de gewraakte uitlating. De uitspraak volgt binnenkort.

CIDI

Het CIDI heeft een nieuwe directeur: Naomi Mestrum. Zij werkt al sinds 2007 bij het CIDI. De laatste jaren is de niet-Joodse Mestrum een gewaardeerde adjunct-directeur bij de Joodse organisatie die het opneemt voor Israël en strijdt tegen antisemitisme. Aan haar benoeming werd door veel media aandacht besteed.

Weer Jiddisj aan de universiteit

Er kan weer Jiddisj worden gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. Het is de enige universitaire plek in Nederland waar dat kan. Docente is de uit Antwerpen afkomstige Daniella Zaidman-Mauer die met de taal is opgegroeid. Zij zal ook onderzoek doen naar het Jiddisj zoals dat in Amsterdam werd gesproken. Wereldwijd zijn er nog steeds zo'n drie miljoen Jiddisj sprekers.

Promotieonderzoek

Judith Meijer, nu werkzaam op het eiland Saba en eerder directeur van Joods Maatschappelijk Werk, is bezig met een promotieonderzoek naar de veerkracht van Joodse gemeenschappen in Nederland en ook elders in Europa. Ook vindt ze het opvallend dat in een tijd van individualisering Joodse gemeenschappen zo hecht blijven. Momenteel verkeert zij in de fase van het zoeken naar mensen van 25 tot 50 die geïnterviewd willen worden.

Naomi Mestrum tijdens een activiteit voor CIDI

Hollandsche Schouwburg

De gedenkplaats tegenover het in 2024 te openen Nationaal Holocaustmuseum wordt momenteel opgeknapt. Het is de bedoeling dat op de ruimte achter de zogenaamde monoliet, achterin de binnenplaats, een zogeheten levensboom wordt geplaatst. Kunstenaar Gabriël Lester zal de in brons gegoten vijgenboom ontwerpen. De sculptuur zal uitbeelden wat de Joodse gemeenschap is aangedaan. 'Velen werden omgebracht, slechts weinigen overleefden' is het thema.

Gedenkplaat Vlooienburg

Na tientallen jaren is er toch een gedenkplaat in de stoep voor het Stopera-gebouw in Amsterdam gekomen voor de weggevoerde en vermoorde Joodse bewoners van de wijk Vlooienburg, de vroegere Amsterdams-Joodse volksbuurt. De naam van de verdwenen wijk heeft overigens niets te maken met de parasiet, doch is zo genoemd vanwege overstromingen bij hoge waterstanden.

Incidenten

Er deden zich weer enkele anti-Israël incidenten voor. Zo werd er door het antizionistisch The Rights Forum (ooit opgericht door Van Agt) actie gevoerd om de Nederlandse schaakbond ervan te overtuigen niet af te reizen naar Israël om deel te nemen aan het wereldtoernooi in Oost-Jeruzalem. De Schaakbond gaf daaraan geen gehoor. Voorts lieten Marokkaanse jongeren op tal van plaatsen sterke anti-Israël en anti-Joodse leuzen horen bij gewelddadige rellen na diverse overwinningen van het Marokkaanse elftal tijdens het Wereldkampioenschap voetbal. Er werd druk met Marokkaanse en ook Palestijnse vlaggen gezwaaid.

Verder sloeg de Postcode Loterij de plank (!) mis met het idee om 2.000 kaasplanken uit te delen aan degenen die het Anne Frank-huis zouden bezoeken. De actie was goedbedoeld en opgezet in samenwerking met het Anne Frank-huis, doch werd afgelast omdat het door velen onsmakelijk werd gevonden. Iets dergelijks deed zich voor rond ontbijtschaaltjes met de beeltenis van Anne Frank erop (naast klompjes, een molen en hagelslag) geproduceerd door het bekende serviesbedrijf Blond. Het schaalpje maakte onderdeel uit van de serviesserie Hollands Glorie (sic). Na het uit de handel nemen van het product was het nog voor een pittige verzamelaarsprijs te koop op de website Marktplaats voor tweedehands spullen.

Boeken

Recent verscheen een biografie over de invloedrijke en spraakmakende Amsterdamse opperrabbin Dünner (1833-1911). De in Jeruzalem wonende auteur Jaap Colthof schreef een uitgebreid werk over deze rector van het Nederlands-Israëlitisch Seminarium, de Nederlandse rabbijnenopleiding, die tevens opperrabbin was van Amsterdam en Noord-Holland. Als zodanig heeft hij een groot stempel gedrukt op Joods Nederland.

In september zag een kloek boekwerk over Joodse journalisten, fotografen en andere publicisten in oorlogstijd het daglicht met de titel "Dubbel zondebok". Schrijver Piet Hagen verhaalt over deze groep mensen, die in 1940 direct werden ontslagen door de nazi-bezetter. Later zijn velen van hen omgebracht in de vernietigingskampen. Echter al voor de oorlog kregen Joodse journalisten te maken met antisemitisme in Nederland.

Moshe Lewkowitz

Overleden

Eind januari overleed zangeres en theatermaakster Heddy Lester (Affolter). Ze werd 72. Ze was bij het grote publiek bekend geworden door deelname aan het Eurovisie Songfestival in 1977. Ook overleed Han Peekel (75). Hij was vooral televisiemaker en had een bekend programma over strips en tekenfilms genaamd "Wordt vervolgd". Daarnaast stond hij aan de basis van het Instituut Beeld en Geluid, het archief en documentatiecentrum van de Nederlandse omroep. Hij was afkomstig uit een Rotterdams Joods gezin. Op 24 februari overleed Moshé Lewkowitz, violist, beiaardier in Nieuwegein, muziekleraar op verschillende Utrechtse basisscholen, mede-oprichter en chazzan van de Liberaal Joodse gemeente in Utrecht. Hij bespeelde jarenlang het carillon in de Domtoren, met inbegrip van Israelische liedjes zoals Hava Nagila.

Nieuws uit NEDERLAND

Door Ratna Pelle

Als inmiddels langst zittende premier van Nederland, draagt Mark Rutte een niet geringe (mede)verantwoordelijkheid voor de vele crisissen en schandalen waaronder Nederland tegenwoordig gebukt lijkt te gaan: de stikstofcrisis, de klimaatcrisis, de energiecrisis, de wooncrisis, de asielcrisis, de schandalen rond de toeslagenaffaire en de gaswinning in Groningen, personeelstekorten in onder meer zorg en onderwijs, misstanden in de jeugdzorg.

Nederland in crisis?

Zijn partij, de VVD, is dan ook half maart behoorlijk afgestraft bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten. De VVD verloor twee zetels. De BBB BoerBurgerBeweging, die nog niet eerder aan deze verkiezingen deelnam en slechts een zetel heeft in de Tweede Kamer, is boven alle verwachtingen de eerste partij geworden in alle provincies en dus ook in de Eerste Kamer. Zij staan op zeventien zetels.

Thierry Baudet, wiens Forum voor Democratie (FvD) bij de vorige Statenverkiezingen de grootste partij werd, is flink gekelderde sinds alle ophef rond onder meer zijn antisemitische uitspraken en de vele afsplitsingen van zijn partij in alle Kamers en parlementen waarin FvD vertegenwoordigd was. Zijn complottheorieën over corona, openlijke bewondering voor Poetin en gewauwel over reptielen die de wereld beheersen droegen daar ook aan bij. Hij verloor maar liefst 10 zetels. Drie daarvan gingen vrijwel zeker naar hun afsplitsing JA21.

De vier regeringspartijen (die al geen meerderheid hadden in de Eerste Kamer) profiteerden er niet van.

VVD, CDA en D66 leden stevig verlies. Samen zeker zeven zetels. Dit weerspiegelt het gegroeide wantrouwen in het regeringsbeleid onder de bevolking. De ChristenUnie deed niet mee met deze verkiezingen. Oppositiepartijen PvdA en GroenLinks trekken steeds meer samen op en willen één fractie gaan vormen in de Senaat. Zij bleven vrijwel stabiel, net als overigens de PVV. Van de kiezers uit het buitenland, die voor het eerst mee mochten doen bij deze verkiezingen, stemden er vooral veel op GroenLinks.

Stikstof, natuur en boeren

Bij de provinciale verkiezingen was de stikstofcrisis een belangrijk thema. Veel boeren zijn teleurgesteld in de traditionele partijen, die een hardere lijn in de aanpak daarvan voorstaan, en stemden op de conservatieve BBB. Daarnaast speelde juist bij deze verkiezingen de steeds sterker gevoelde kloof tussen de Randstad en 'het platteland' (de rest van Nederland) een rol. Men wantrouwt de Haagse politici en voelt zich achtergesteld. Het debacle rond de gaswinning in Groningen en ook het feit dat de meeste asielzoekers juist in relatief kleine gemeentes buiten de Randstad worden opgevangen, versterken dat sentiment.

De provincies moeten van het Rijk onderzoek doen naar de staat van de natuurgebieden in hun provincie en ervoor zorgen dat het stikstofniveau in veel meer natuurgebieden onder de vastgestelde waarde komt (met 2030 als deadline). Noord-Brabant heeft dit onderzoek als eerste afgerond, en daaruit bleek dat het daar slecht is gesteld met de natuur. Dat komt met name door verdroging en door de verzuring en vermesting, die het teveel aan stikstof in de bodem veroorzaken. In de vijftien beschermde Brabantse natuurgebieden verslechtert de situatie verder; beschermde soorten en leefgebieden zijn niet in stand te houden. Daarop besloot de provincie alle projecten die de natuur verder kunnen aantasten op te schorten en worden dus geen vergunningen meer afgegeven.

De meeste provincies werken nog aan natuurdoelanalyses. De kans bestaat dan ook dat andere provincies dezelfde conclusie als Noord-Brabant moeten trekken. Overigens hebben verschillende politieke partijen al aangegeven het stikstofbeleid van het Rijk niet per se te zullen uitvoeren maar dit opnieuw te willen beoordelen. Ook binnen de coalitie wordt hier verschillend over gedacht. De enige partij die onverkort wil vasthouden aan het oorspronkelijke beleid is D66. De anderen willen - onder druk van hun morrende achterban - zich soepeler opstellen richting boeren.

Ook verschillende provincies hebben al verklaard het landelijke stikstofbeleid niet te willen uitvoeren; men wil meer tijd en meer geld dan de 24,3 miljard euro die het kabinet ervoor heeft gereserveerd. Overijssel stelde

miljarden euro's extra nodig te hebben en ook meer tijd voor de hervormingen in de landbouw die tot deze sterke stikstofreductie moet leiden. Alle provinciale lijsttrekkers van het CDA hebben zich uitgesproken tegen het regeringsbeleid; zij voelden al geruime tijd de hete adem van de BBB in hun nek. Dat is bij de verkiezingen uitgekomen. De CDA werd bijna gehalveerd. Vooral de optie van het gedwongen uitkopen van (een aantal) boerenbedrijven roept weerstand op.

Deze houding van de provincies zou de regering niet mogen verbazen; in 2019 gingen de oostelijke provincies direct overstag na boerenprotesten met tractors bij de provinciehuizen. Er is dan ook kritiek op dat het Rijk juist in een jaar van provinciale verkiezingen de uitvoering van zulk belangrijk beleid aan de provincies heeft uitbesteed. Het kabinet heeft echter haast vanwege een rechterlijke uitspraak waardoor veel bouwprojecten stilliggen, maar schoof nu de hete aardappel door in plaats van zelf moeilijke besluiten te nemen.

Rapport gaswinning Groningen

De aardgaswinning in Groningen leidt al tientallen jaren tot schade aan huizen door aardbevingen. Wat al langer duidelijk was, staat nu zwart op wit: de belangen van de Groningers zijn stelselmatig veronachtzaamd bij de gaswinning en hun klachten werden lang genegeerd. Een recent rapport van de parlementaire enquêtecommissie Gaswinning Groningen komt tot vernietigende conclusies wat dat betreft: geld verdienen ging altijd boven veiligheid. Leidende politici - zoals premier Rutte - hebben de ernst en urgentie van de problemen stelselmatig onderschat. Ook de manier waarop concessiehouder NAM omgaat met de bewoners en hun schadeclaims wordt geheld: de NAM behandelt hen met wantrouwen en mensen komen in een woud van regels terecht om hun schade vergoed te krijgen, wat tot veel stress en gezondheidsproblemen leidde. Volgens het rapport moeten de Groningers geld, toekomstperspectief, zorg en aandacht krijgen.

Groningen kreeg door de jaren heen te maken met ruim 1600 aardbevingen, die vanaf 2003 in aantal en kracht toenamen. Het omslagpunt kwam voor veel mensen na de aardbeving in Huizinge in 2012. Met een kracht van 3,6 op de schaal van Richter was die de zwaarste tot dan toe. De discussie over de veiligheid van de gaswinning kwam daarna pas echt op gang. Hoewel al in 1993 de directe relatie tussen gaswinning en aardbevingen werd aangetoond, leidde dat niet tot een soepelere afhandeling

van schadeclaims. De NAM en de aandeelhouders probeerden steeds de vergoedingen zo laag mogelijk te houden en het proces te rekken. Er zijn in totaal al meer dan 267.000 schademeldingen gedaan.

De aardgaswinning in Groningen begon in 1963 en heeft de Nederlandse schatkist in totaal 368 miljard opgeleverd. De commissie spreekt in dit verband van een 'ereschuld' aan de Groningers die moet worden ingelost. Ook moet het gasveld in 2023 of 2024 definitief worden gesloten. Sinds 2018 is de gaswinning in Groningen sterk verminderd, maar nog niet helemaal gestopt. In verband met de afbouw van de import van Russisch gas was er nog wat aarzeling om de eigen gaswinning helemaal te stoppen, maar er lijken voldoende alternatieven te zijn. Bedrijven en huishoudens moeten de komende jaren grotendeels "van het gas af" en overschakelen op elektriciteit uit duurzame bronnen.

Staken!

De laatste tijd wordt er veel gestaakt in het streekvervoer. De bonden eisen een flinke loonsverhoging (FNV bijna 17%, CNV 14%) om de inflatie te compenseren en betere arbeidsvoorwaarden, met name minder werkdruk. Volgens werkgeversorganisatie VWOV is dat geld niet beschikbaar; sinds corona draaien de vervoersbedrijven rode cijfers. Zij hebben een eindbod gedaan van 8%, conform de huidige inflatie, met een 'generatiepact' dat het gemiddelde naar 11% zou trekken. Daarnaast is er onenigheid over afspraken over de roosters en vrije dagen. Veel buschauffeurs klagen over de hoge werkdruk en soms zeer krappe pauzes. De VWOV vindt de looneis van 17% 'niet van deze planeet', en verdenkt de FNV ervan de stakingen

te misbruiken als manier om leden te werven. Zowel zij als reizigersvereniging Rover als de staatssecretaris wijzen op het grote ongemak voor de reizigers, vaak kwetsbare groepen, nu er bij elkaar al tientallen dagen is gestaakt. Beide partijen geven inmiddels aan open te staan voor bemiddeling, maar wel onder andere voorwaarden. Zo eist de VWOV dat eerst de stakingen van tafel gaan, maar de vakbonden zijn daartoe pas bereid als er eerst iets aan de werkdruk wordt gedaan.

Het streekvervoer staat in toenemende mate onder druk. Mede door terugvallende reizigersaantallen als gevolg van de coronapandemie is in veel provincies het mes gezet in het regionale (bus)vervoer. In heel Nederland verdwenen er afgelopen jaren vijfhonderd bushaltes, vooral op het platteland. Dit draagt weer bij aan het gevoel van achterstelling.

Naast het streekvervoer hebben ook vuilophaaldiensten en ambtenaren gestaakt, en ook ziekenhuispersoneel deinst hier niet voor terug. Tijdens een 24-uurs staking op 16 maart op 64 locaties van ziekenhuizen door heel Nederland wordt alleen spoedeisende zorg verleend. Door de hoge werkdruk en karige beloning in de zorg haakt veel personeel na enkele jaren af. De vakbond eiste 10% loonsverhoging over een jaar en volledige reiskostenvergoeding. Ook moesten de toeslagen en roosters verbeterd worden, en wilden de zorgmedewerkers meer zeggenschap over hun werk. Werkgeversorganisatie NVZ bood 13% loonsverhoging, verspreid over 2 jaar.

Eén van de oorzaken van al deze stakingen is de flink toegenomen inflatie. Hoewel deze inmiddels licht is gedaald en rond de 8% ligt, zijn bijvoorbeeld boodschappen het afgelopen jaar 15% duurder geworden. De inflatie raakt de lagere inkomens het hardst, want juist basisproducten zijn het meest in prijs gestegen. Werknemers eisen compensatie via forse loonsverhogingen, maar bedrijven hebben zelf ook te maken met gestegen kosten voor materialen en energie. En door personeelskrapte is de werkdruk vaak hoog. Daarentegen verlaagt het personeelstekort het risico voor de stakers op ontslag.

Actie!

Naast stakingen zijn er ook andere acties gevoerd en demonstraties gehouden, met name voor het klimaat. In navolging van soortgelijke acties in Melbourne en London werden ook in Nederland enkele keren beroemde

schilderijen besmeurd (die door een glasplaat beschermd werden) waarbij de actievoerders zich vastlijmden. In Den Haag is meermaals de A12 geblokkeerd. Dat leidde de vorige keer tot maar liefst 768 arrestaties, terwijl acht activisten vooraf al van hun bed werden gelicht omdat zij tot de blokkade hadden opgeroepen. Activisten, maar ook een aantal politici meenden dat er met 2 maten is gemeten, aangezien bij de diverse boerenblokkades afgelopen zomer nauwelijks arrestaties waren verricht en juist werd ingezet op 'de-escalatie'. Cijfers van het aantal keren dat werd gedemonstreerd en het aantal verrichte arrestaties onder respectievelijk boeren en klimaatactivisten bevestigen dit beeld. In de afgelopen drie jaar werden ruim tweeduizend Extinction Rebellion-demonstranten gearresteerd, tegenover nog geen 100 bij boerenprotesten. Terwijl boeren bijna 2 keer zoveel demonstreerden.

De activisten eisen een einde aan de (directe of indirecte) overheidssteun voor fossiele brandstoffen. De schadelijkheid van deze subsidies en belastingvoordelen voor het klimaat werd 20 jaar geleden al gehekeld door onderzoekers aan de Erasmus Universiteit, maar daarmee is toen niks gedaan. In een recente brief riepen 300 economen en universiteitsmedewerkers de regering op om snel te stoppen met deze subsidies. Minister Jetten van Energie erkent dat er schadelijke subsidies zijn en dat die afgebouwd moeten worden, maar dat kan niet van de ene dag op de andere. De belastingvrijstelling van vliegtuigkerosine valt ook hieronder.

Vlak na de deadline is een grote demonstratie gepland van het radicale Farmers Defence Force met "Samen voor Nederland", waarbij verschillende

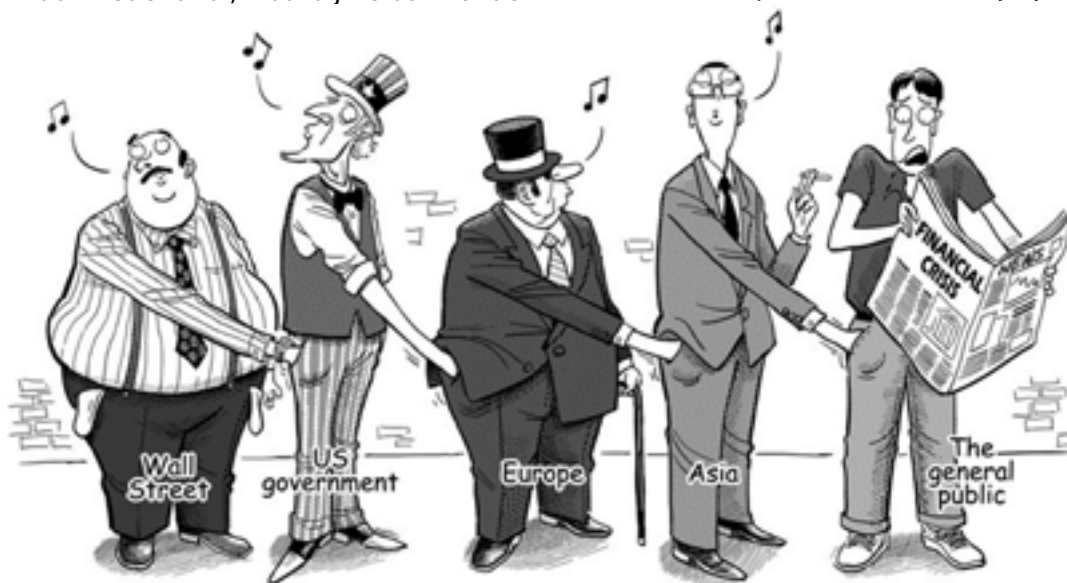
anti-vaccinatiegroeperingen en ook Forum voor Democratie zijn aangesloten. Sprekers zijn o.a. Baudet, Wilders en Arnold Karskens van Ongehoord Nederland. FDF wilde met 5000 tractoren komen maar dit is verboden door de gemeente. Ook klimaatactivisten voeren dan weer actie.

Excuses slavernijverleden

In 2023 wordt herdacht dat 150 jaar geleden de slavernij door Nederland werd afgeschaft. Na excuses in 2020 voor het Nederlandse handelen tijdens de Sjoa en in 2022 voor het Nederlandse optreden tijdens de onafhankelijkheid van Indonesië, was premier Rutte ook toe aan excuses voor het Nederlandse slavernijverleden. Tegen de wensen en adviezen van de beoogde ontvangers van de excuses in, wilde Rutte echter niet wachten tot de jaarlijkse feestdag Ketikoti op 1 juli a.s., maar bood hij op 19 december al excuses aan in een toespraak, terwijl diverse ministers die dag dezelfde boodschap overbrachten in Suriname en op de Caribische eilanden.

Steun voor Oekraïne

Nederland hoort nu bij de landen die vooraan staan en geen taboes kennen in wapensteun aan Oekraïne. Er is in totaal voor bijna 6 miljard euro aan steun toegezegd of al geleverd. Dit beleid wordt door alle gematigde partijen gesteund; de populistische partijen en vooral radicaal rechts maar ook de SP zijn kritisch. Ook onder de bevolking is er relatief veel steun voor dit beleid. Volgens waarnemers voert Rutte 'van alle West-Europese leiders de duidelijkste koers tegen Poetin en voor Oekraïne, en hij verwoordt dat ook het duidelijkst'. Het neerhalen van de MH-17 door pro-Russische separatisten boven Oost-Oekraïne speelt hierin waarschijnlijk een rol.

OPROEP

door Coen Abram

Wij zoeken een foto van Jacob Peekel. Hij werd geboren op 4 sept. 1911 in Amsterdam als zoon van Simon Peekel en Hendrina Mendels. Hij was de enige van zijn familie die de Sjoa overleefde. In mei 1949 is hij naar Israël gegaan met de bedoeling er te gaan wonen. Hij maakte officieel alia met inbegrip van de hele administratieve procedure. Hij arriveerde in Haifa maar keerde na een half jaar terug naar Nederland, waar hij zich in Maastricht vestigde als textielhandelaar. In 1958 wordt hij als vermist opgegeven en twee weken later spoelt zijn stoffelijk overschot aan bij Grevenbricht, waar hij op de Joodse begraafplaats is begraven.

Onze vraag is of iemand hem misschien heeft gekend en ons aan een foto van hem kan helpen. Of is iemand bereid in eventuele archieven na te kijken of er bijvoorbeeld een foto op zijn immigratiepapieren aanwezig is? Via het NIW heeft onze zoektocht niets opgeleverd.

Maak voor meer informatie deze link open: <https://beegsite.nl/het-trieste-verhaal-over-jacob-peekel/>

Voor contact: coen@nik.nl

Met vriendelijk groet

Coen Abram

OPROEP

van de Werkgroep Struikelstenen Deventer

Wij zijn op zoek naar nazaten van de familie Zwartz-Spanjaard omdat wij op woensdag 4 oktober 2023 struikelstenen gaan leggen voor Wolf Zwartz (1890 Oldenzaal-1943 Sobibor) en Hendrine Spanjaard (1902 Borne-1943 Sobibor) en hun twee zonen, evenals voor de zus van Wolf, Henriëtte Zwartz (1885 Oldenzaal-1943 Sobibor).

Wolf en Henriëtte waren kinderen van Isaac Zwartz (1840 Oldenzaal-1922 Oldenzaal) en Regina Plaat (1849 Dingden-1943 Deventer). Hun andere zoon Salomon Isaac Zwartz (1879 Oldenzaal-1965 Oldenzaal) was getrouwd met Jossy Epstein (1888 Freiburg-1970 Oldenzaal). Zij hadden een dochter, Regina, die getrouwd was met Nathan Schwarzstein en dit echtpaar kreeg twee zonen, Jitschak (geboren 1961) en Avigdor Dov Zwarzstein. Vooral naar dit laatste gezin zijn wij op zoek. Zij woonden in 1965 in Givatayim.

Kent u dit gezin of verwanten/nakomelingen van hen? We zouden het erg op prijs stellen om in contact te komen.

Lex Rutgers, Ety Hillesum Centrum Deventer

lexxxxrt@gmail.com

NEDERLANDERSCHAP EN VERKIEZINGEN

Lezers van Aleh zijn inmiddels wel op de hoogte van het bestaan van de Stichting Nederlanders Buiten Nederland, de SNBN. Je kunt ze bereiken via deze link <https://www.nederlandersbuitennederland.nl>. Daar kun je je abonneren op hun Nieuwsbrief. Wat je ook kunt doen is je aansluiten bij de HOI_Israel mailing list en die vind je op de website van de Irgoen Olei Holland. <https://www.ioh.co.il/hoi-israel>. Via die discussiegroep zorgen enkele deelnemers er voor dat relevante post van de SNBN altijd aan de lezers wordt doorgestuurd. Ook de SNBN-Nieuwsbrief. De regionale vertegenwoordigers van de SNBN in Israël staan met hun contactgegevens op de laatste (achter)pagina van de Aleh vermeld: David de Leeuw, Harry Polak en Chaya Brasz.

Enkele mensen die hun Nederlandse paspoort willen terug krijgen – soms zelfs na tientallen jaren – hebben zich bij hen opgegeven voor nieuws. Veel kunnen noch de IOH noch de SNBN voor hen doen, voorlopig. De campagne voor de dubbele nationaliteit en voor het terugkrijgen van onbedoeld kwijtgeraakte Nederlandse nationaliteit, gaat echter onverminderd voort. We moeten afwachten hoe dit onderwerp zich in de politieke wereld van Den Haag zal ontwikkelen.

Al enige tijd kun je voor de Tweede Kamerverkiezingen je stem uitbrengen vanuit het buitenland. Relevant is op dit moment dat het sinds kort ook kan voor de verkiezingen van de Provinciale Staten en dus de Eerste Kamer. Die verkiezingen vonden plaats op 15 maart jl. Daarvoor is een apart Kiescollege voor niet-ingezetenen opgericht. Eerste Kamer-verkiezingen vinden immers plaats via de Provinciale Staten-verkiezingen en in de provincies van Nederland wonen deze 'buitenlandse' Nederlanders nu eenmaal niet. Dankzij het bestaan van het aparte Kiescollege voor niet-ingezetenen konden ze toch meedoen.

In totaal zijn er 25.848 geldige stemmen vanuit 177 landen uitgebracht. Niet zo veel als je bedenkt dat er zeker 900.000 Nederlanders in het buitenland wonen. Er hadden zich overigens circa 37.000 mensen opgegeven, maar bij zeker 10.000 hebben de papieren vanuit Den Haag hen niet op tijd of helemaal niet bereikt.

Uitslagen

GroenLinks werd in het Kiescollege voor niet-ingezetenen de grootste partij, gevolgd door D66 en daarna de VVD.

Het Kiescollege heeft 25 beschikbare zetels. Volgens de voorlopige uitslagen zijn die nu als volgt verdeeld:

- 1) GroenLinks: 5 zetels
- 2) D66 en VVD: 4 zetels
- 3) PvdA, VOLT, FvD, PvdD en JA21: 2 zetels
- 4) CDA en SP: 1 zetel

Ook via de Aleh zullen we Nederlanders en (ex-) Nederlanders op de hoogte blijven houden.

CB

IOH KANTOOR

Commercieel centrum
Ramat Ilan
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
tel: 03-5625611
fax: 03-5625575
IOHolland.office@gmail.co
www.ioh.co.il
www.facebook.com/
IrgoenOleiHolland

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Marion Levkovits-Bamberger
Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
MarionVoorzitter@gmail.com

Yvonne Ben-Hador
Afd. Netanya/Sharon
yb0712@gmail.com

Marc Boas
marcboas@partner.net.il

Shraga Evers
sb.evers@hotmail.com

James Loewenstein
Afd. Jeruzalem
jloew@bezeqint.net

Janny Rami
Afd. Haifa/Noorden
janny.rami@gmail.com

Malka Shamir-de Leeuw
Afd. Be'er Sheva/Zuiden
elsje@netvision.net.il

Avraham (Albert) de Vries
Afd. Tel Aviv
devriesa@zahav.net.il

AFDELINGEN JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
Voorzitter: **James Loewenstein**
Penningmeester: **Simone Wenger**
Tel: 052-6074330
Secretaris: **Dini Goldschmidt**
Tel: 050-6748552
Facebook: Irgoen Olei Holland
Jeruzalem

HAIFA en het NOORDEN

iohhaifa@gmail.com
Voorzitter: **Helen Raz**
Tel: 054-7680877
Penningmeester/secretaris
Janny Rami
Tel: 052-4732974

NETANYA-SHARON

Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat: **Rudie Kleerkoper**
tel: 09-8857987
iohnetanya.sharon@gmail.com

TEL AVIV

Voorzitter:
Avraham (Albert) de Vries
Tel: 054-4559853
devriesa@zahav.net.il

BE'ER SHEVA

voorzitter: **David de Leeuw**
tel: 054-4260792

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA
David Raziël 22 | 4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLES

Kikar Harakafot 1 | 3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il | www.joles.co.il

SOCIALE ZORG NINI CZOPP

Landelijke sociale zorg voor
Nederlandse Shoa overlevenden
en hun partners
tel: 09-9794146 | fax: 077-470209
Galit@nini.org.il
www.nini.org.il
Postadres: PO Box 8112; 4918002
Petach Tikva

FONDSSEN LENINGFONDS & KEREN MEJOCHEDET

tel: 03-5625611
ioh@netvision.net.il

JAD DAVIDS

POB 5207 | 4615102 Herzliya
tel: 054-7600043
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 | fax: 03-7540751
tel@minbuza.nl

CONSULATEN

Haifa
Ma'abarot St. 6, 3446125 Haifa
tel: 04-8111707
coholaw@netvision.net.il

Eilat
POB 1099 8811001 Eilat
tel: 08-6335466, 08-6315666

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:
Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan
Tel: 03-7540741

Andere spreekuren:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540741
tel-veno@minbuza.nl

WUV- CLIËNTENRAAD

David Eisenmann, 08-9761618
Marthi Hershler, 02-6729370
Elly Maoz-Drukker, 09-8998367
Chanoch Mogendorff
052-3990636
Malka Shamir, 052-2700665

OVERIGE ORGANISATIES

AKEVOTH

De genealogische website is nog
te bereiken via:
www.dutchjewry.org

FOUNDATION RESEARCH ON DUTCH JEWRY

tel: 02-5880242 / fax: 02-5880241
dutchjew@mail.huji.ac.il

ELAH - Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
elah@elah.org.il www.elah.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

Vertegenwoordigers Israel:
chayabrasz@gmail.com
daviddeleeuw@gmail.com
harrypolak@gmail.com
www.
nederlandersbuitennederland.nl

Stichting GOED - Grenzeeloos Onder Een Dak

Voor Nederlanders in het
buitenland
www.stichtinggoed.nl/goed

FACEBOOK -groepen

Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem
דוד ארגון עולי הולנד IOH
Irgoen Olei Holland Jeruzalem
Nederlandse vrouwen in Israel
Embassy of the Kingdom of the
Netherlands in Israel

HOI-emailgroep

geef je op bij:
daviddeleeuw@gmail.com